

EPIcenter

letnik IV, št. 8-9, oktober-november 2003

BOVEC, KOBARID, TOLMIN

Krojimo leasing po vaši meri

**GORICA
LEASING®**

++386 05 335 36 00

- Kje so skriti ključni razvojni potenciali?
- Še več štipendij
- Investicije v čistilne naprave
- Posočje v luči popisa
- Zdravko Likar – vse prej kot birokrat
- Na posoški strani Alp
- Lepša prihodnost za NK Tolmin

EPIcenter

Izdala in založila:
Občina Tolmin

Naslov:
Uredništvo EPI-centra
Trg svobode 4, 5222 Kobarid

Telefon:
05/ 38-41-510 (glavna urednica)
05/ 38-41-502 (pomočnik urednice)
05/ 38-41-500 (Posoški razvojni center)

Faks:
05/ 38-41-504

E-pošta:
epicenter@pososki-rc.si

Glavna in odgovorna urednica:
Patricija Rejec

Pomočnik glavne urednice:
Peter Kovačič

Lektoriranje:
Nataša Komac

Fotografija na naslovnici:
Foto Červ

Ilustracija:
Marko Podjavoršek

Oblikovanje in tehnična priprava:
Gaya Bratina-Jereb Cerkno

Tisk:
Present d.o.o. Ljubljana

Naklada:
7.000 izvodov

Glasilo je brezplačno.
Letnik IV,
št. 9-10, oktober-november 2003

Družbeno zaželen značaj

Zadnje čase se velikokrat sprašujem, kaj se dogaja z našo družbo? Zakaj tako slepo verjame pravljici o velikem tehnološkem uspehu in tržnem gospodarstvu, katerih cilj naj bi bil brezpogojno zadovoljevanje človekovih potreb? Potreb, to že, vendar katerih? Vedno bolj se mi dozdeva, da so se te skrčile na tiste, ki so dobičkonosne in jih je mogoče zadovoljiti na trgu. Če zgodnico razvijemo še nekoliko dlje ob predpostavki, da trg daje popolno prednost samo "kupni moči", ugotovimo, da si raznovrstne potrebe lahko potešijo le tisti, ki imajo denar. Ostali pa ...

Družba ne teži več k zadovoljevanju potreb po zdravju, smiselnem življenju, zdravem in čistem okolju, delu, resnici, odgovornosti, sočutju, pravičnosti ... Od ljudi celo zahteva, naj pozabijo, da so omenjene potrebe sploh kdaj bile del njihovega vsakdanjega življenja. Nemški filozof **E. Fromm** je ugotavljal, da ima vsaka zgodovinska družba svojo lastno podobo človeka oz. vsaka družba ljudi sili, da si nadenejo družbeno zaželen značaj. Ker psihologi in pedagogi tej "dresuri" pravijo socializacija (od socializirati), sem v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* preverila njen pomen. Socializirati nekoga pomeni "Delati, povzročati, da ta sprejme oz. prevzame vrednote, pravila, sredstva, kulturo, socialne skupine in družbe v kateri živi".

Danes poskuša industrija na vse "pretege" človeka preoblikovati v dobrega porabnika. Stalno naraščanje potreb pa se politikom zdi normalen pojav. Še več, zanje je to dokaz višje stopnje razvitosti človeške družbe. In ko smo že pri razvitosti. Ali potemtaka sem sodi tudi vedno večje število brezposelnih, družine z otroki, ki si ne morejo kupiti oblačil, hrane, plačati stanovanja, vrtca in zdravstvenih storitev, pa naraščajoče število bolnih v nepreglednih čakalnih vrstah za potrebno zdravniško pomoč ...? Če vam iskreno povem, vedno bolj razumem vedenje in odločitve naših "vodilnih glav". Vede ali nevede so zašli v slepo ulico, iz katere ne vidijo izhoda. Grozeč primanjkljaj v proračunu, čedalje večji izdatki, zgrešene investicije, afere in gospodarska rast, ki nikoli ne doseže pričakovanih napovedi, imajo za posledico čedalje večjo zadolženost države. Prav zanimivo bi bilo raziskati, pri kom si naša država pridno izposoja denarce. Toliko o oblasti, ki jo voli ljudstvo in ki naj bi odločala v naše dobro. Tržno gospodarstvo in brezobziren konkurenčen boj na svetovnem trgu pa za-

htevata svoje. Če bo šlo tako naprej, bo kmalu na eni strani veliko število brezposelnih in revnih, se pravi nekoristnih za družbo, na drugi pa premožnejši, vzorni potrošniki in porabniki materialnih dobrin.

Sedaj boste rekli, da objokujem "kameno dobo" in dvomim o vse-spolni koristi moderne tehnike. Seveda to ni res. Tudi sama sem nadvse hvaležna tistim, ki so izumili in izdelujejo telefone, računalnike, pralne stoe, avtomobile, najrazličnejše instrumente, ki rešujejo življenja ... Vsi ti stroji nam prihranijo veliko časa in telesnega napora. Vendar so samo stroji, ki bi nam morali služiti in zadovoljevati naše potrebe. Danes pa smo ljudje na žalost vedno bolj zaposleni z izpopolnjevanjem strojev in nam za osebno rast ni več mar. S tem mislim na negovanje potreb, ki sem jih naštel nekje na začetku uvodnika. Dokler bo najpomembnejši kazalec stopnje razvitosti neke države gospodarska rast, ne bomo vedeli, kakšna je v resnici blaginja ljudi, ki v njej živijo. Za primer naj navedem primerjavo med mamami, ki svojega otroka doji, in mamami, ki dojenčka hrani z mlekom v prahu. Ali pa med gospodinjo, ki zelenjavo pridelala na svojem vrtu, ter gospodinjo, ki jo kupi. Prvi

OGLAŠEVANJE V EPI-CENTRU

V letošnjem letu smo v glasilu prvič namenili nekaj prostora tudi za oglaševanje.

V kolikor boste imeli v času izida našega glasila ugodne akcije, nove artikle oziroma kakršno koli zanimivo ponudbo za bralce, lahko izberete tudi oglaševanje na naših straneh.

Bralci bodo naslednjo številko dobili v roke **tretji teden v mesecu decembru 2003**.

Za več informacij pokličite na **Posoški razvojni center**, Trg svobode 4, 5222 Kobarid, **Katjo Kravanja**, telefon: 05/ 38-41-500, faks: 05/ 38-41-504, e-pošta: info@pososki-rc.si

ODGOVOR NA UVODNIK

Urednica me je prosila, da preberem njen uvodnik in povem, ali ni bila morda preostra. Po mojem mnenju nikakor ne, sicer pa mora vsak imeti popolno svobodo povedati svoje mnenje. Še posebno v tako neodvisnem glasilu kot je **EPI-center**. Nasprotno, celo prav je, da nas v času divjega preganjanja za materialnimi dobrinami nekdo spomni na drugačne vrednote. Na žalost Slovenija v današnji Evropi nikakor ne more ostati izoliran otoček, ampak se ji mora prilagoditi. V preteklem socialističnem obdobju, ki se ga mlajši ne spomnijo več, je bilo več socialne enakosti, več družabnosti, manj kriminala in mirnejše življenje.

A zaradi tega smo v razvitosti in blagostanju hitreje zaostali za zahodnimi sosedi, pa tudi "preveč" kritičnega članka ni bilo mogoče objaviti v časopisu.

Vsi družbeni sistemi so vedno pred neizogibno dilemo: povečati socialno varnost na račun gospodarske uspešnosti ali obratno. Težko je reči, kje je prava mera! Kljub vsemu je Evropska unija (EU), v katero bomo vstopili čez nekaj mesecev, bistveno bolj socialna od drugih delov sveta. V ZDA so v zadnjih letih največje korporacije v lovu za dobičkom spravile v siromaštvo številne sloje prebivalstva. Marsikdo je izgubil vsa sredstva, ki jih je leta hranil za starost, drugi so na borzi izgubili celo

izposojen denar. Menedžerji velikih podjetij so pobrali milijonske vsote dolarjev. Taki ekstremi se v Evropski uniji in Sloveniji vendarle ne dogajajo. Ali pa če pogledamo plače: v ZDA imajo direktorji tudi od 300 do 400 krat večje plače, kot je povprečna plača v njihovih podjetjih. V državah EU se ta mnogokratnik giblje med 10 in 20.

Če primerjamo podatke o revščini in dohodkovni neenakosti, so ti v svetovnem merilu najnižji v EU. Slovenija se ne odreže slabo. Odstotek ljudi, ki živijo pod pragom revščine, je nižji le na Švedskem. Tudi dohodkovna neenakost je samo v skandinavskih državah enaka kot v Sloveniji, povsod drugod je višja.

dve v nasprotju z drugima dvema ne pospešujeta gospodarske rasti, torej negativno vplivata na stopnjo razvosti. In vendar ne more nihče zanikati, da sta materino mleko in doma pridelana zelenjava bolj zdrava. Pa naj še nekoliko potenciram, ker to danes vsi tako radi počnemo. Gospodarska rast bo veselo "rasla" tudi ob naraščanju prometnih nesreč, saj bo treba kupiti nove avtomobile oz. popraviti razbito pločevino, ob raznovrstnih katastrofah, ker bo treba na novo graditi ... Pa toliko o blaginji!

In mi? Zakaj vedno znova slepo podležemo raznovrstnim manipulacijam? Nam primanjkuje informacij (v kar močno dvomim), znanja, volje, poguma, nam zadostuje prepričanje, da gre številnim drugim še slabše kot nam ali pa se tolažimo z mislijo, da smo le eden izmed mnogih in tako ne moremo napraviti ničesar? No, morda pa tako zelo zaupamo našim "vodilnim glavam", da se nam niti ne zdi potrebno uporabljati svoje?

Kakorkoli že. Uspelo se nam je socializirati in sprejeti družbeno zaželen značaj, ki ga bolj ali manj uspešno prenašamo na svoje otroke. Pregovor, da je učenec boljši od svojega učitelja, pa tako ali tako že poznate. **Patricija Rejec**

Študentje in podjetja

VABILO NA OKROGLO MIZO

Posoški razvojni center v sodelovanju s **Klubom tolminskih študentov** organizira v okviru projekta **"Študentje in podjetja iz Posočja se spoznava"** okroglo mizo z naslovom:

ZA POSOČJE Z DIPLOMANTI NAPREJ.

Slednja bo potekala v soboto, **8. 11. 2003**, ob **17.00 uri** v prostorih **Pensiona Rutar** v Tolminu.

Vabljeni študentje, predstavniki podjetij, podpornih institucij in medijev. Za dodatne informacije pokličite **Katjo Kravanja** na Posoški razvojni center, telefon: 05/ 38-41-500.

Projekt sofinancira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v okviru javnega razpisa za sofinanciranje promocije poklicnega izobraževanja in deficitarnih poklicev ter povezovanje študentov in delodajalcev v letu 2003 (Uradni list RS, št. 61–62/03).

Informiranje podjetnikov

OBVESTILO

Posoški razvojni center redno tedensko obvešča podjetnike o vseh aktivnostih, ki jih izvaja v sklopu mreže **Lokalnega podjetniškega centra** na področju pospeševanja podjetništva. V biltenu

MOJ SPLETNI PRIROČNIK,

ki ga pripravlja **Pospeševalni center za malo gospodarstvo**, so zbrane pomembne informacije za podjetnike:

- o domačih in tujih javnih razpisih,
- o spremembah na področju zakonodaje,
- o možnostih predstavitev na sejmih,
- o raznovrstnem izobraževanju ...

Informacije pošiljamo tudi po e-pošti.

Če želite prejemati omenjena obvestila, nas pokličite na tel.: 05/38-41-500, 031-381-692 ali pa nam pišite na el. naslov: tolmin@pososki-rc.si. Za bazo podatkov je odgovorna **Vesna Kozar**.

Delavnica Študentje in nastop na trgu delovne sile

Posoški razvojni center v okviru projekta **"Študentje in podjetja iz Posočja se spoznava"** organizira delavnico z naslovom **"Študentje in nastop na trgu delovne sile"**, ki bo potekala v soboto, **8. 11. 2003**, s pričetkom ob **13.00 uri** v prostorih **Pensiona Rutar**.

Na delavnici, ki jo bo izvajalo podjetje **KOPO izobraževanje in računalništvo d. o. o.** iz Nove Gorice, bo poudarek na:

- pregledu lastnih možnosti in poklicnih interesov pri zaposlovanju,
- izdelavi načrta razgovorov in zbiranju dodatnih infor-

macij o delodajalcih,

- spoznavanju komunikacije na trgu delovne sile (delodajalci, znanci, veze, institucije) ter
- učenju veščin vzpostavljanja stikov z delodajalci (predstavitev usposobljenosti, osebnostnih lastnosti in sposobnosti, telefonski dogovor za razgovor, informativni razgovor, prošnja, ponudba, zaposlitveni razgovor).

Vabljeni študentje zaključnih letnikov študija.

Za dodatne informacije pokličite **Katjo Kravanja** na Posoški razvojni center, tel.: 05/ 38-41-500.

Projekt sofinancira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v okviru javnega razpisa za sofinanciranje promocije poklicnega izobraževanja in deficitarnih poklicev ter povezovanje študentov in delodajalcev v letu 2003 (Uradni list RS, št.61–62/03).

Utrinki

Seveda ti podatki ne pomenijo mnogo 240.000 državljanom Slovenije, ki tolčejo revščino. In zato je prav, da nas kakšna Patricija vsake toliko časa spomni, da je tudi to preveč! **Lucijan Rejec**, Posoški razvojni center

USMERJANJE OSNOVNOŠOLCEV V DEFICITARNE POKLICE

Posočje – V **Posoškem razvojnem centru** smo v okviru **Razvojnega programa Soča** v letu 2003 zastavili nekaj aktivnosti, ki dolgoročno vodijo k realizaciji ključnih ciljev na področju razvoja človeških virov: zagotavljanje ustreznih kadrov gospodarstvu in ohranjanje mladih izobražencev v Posočju.

Razvojni ukrepi v sklopu programa **SOČA 2006** so na področju spodbujanja razvoja kadrov v okviru dveh instrumentov usmerjeni na kadre z najmanj VI. oz. VII. stopnjo izobrazbe, na področju spodbujanja usposabljanja pa na vse zaposlene. Usmeritev na kadre z najmanj višje-oz. visokošolsko izobrazbo je glede na problematiko Posočja razumljiva, vendar pa posoško gospodarstvo za svoj nadaljnji razvoj potrebuje tudi kadre z nižjo stopnjo izobrazbe, predvsem IV. in V. stopnjo. Prav zato v letošnjem letu skupaj s podjetji in podpornimi institucijami začnemo z izvajanjem projekta usmerjanja učencev zadnjih razredov osnovnih šol v Posočju v deficitarne poklice. Da bi si gospodarstvo v Posočju, ki

se že leta srečuje s pomanjkanjem ustreznih kadrov za svoj obstoj in nadaljnji razvoj, te kadre zagotovilo in da bi več mladih ostalo v Posočju, moramo mlade pravočasno seznaniti o in s poklici, ki jih posoško gospodarstvo potrebuje.

Svoje aktivnosti smo usmerili na osnovnošolce v zadnjih dveh razredih. Z mladimi moramo začeti delati pravočasno, dokler se še odločajo za izbor šole in smeri, na kateri bodo nadaljevali svoje izobraževanje. Odločilni za izbor poti so interesi in značilnosti posameznika, vendar pri tem igrajo pomembno vlogo pravočasne in celovite informacije, pa tudi način, kdo in kako jim jih posreduje. Za sodelovanje smo pridobili vseh

pet posoških osnovnih šol: **Osnovno šolo** (OŠ) **Bovec**, **OŠ Simona Gregorčiča Kobarid**, **OŠ Franceta Bevka Tolmin**, **OŠ Dušana Muniha Most na Soči** in **OŠ Simona Kosa Podbrdo**. Pridružila so se nam nekatera podjetja, ki se stalno srečujejo s pomanjkanjem ustreznih kadrov. Naše aktivnosti podpirata **Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje** (ZRSZ), **Območna služba Nova Gorica** (OS). V projekt sta vključeni dve srednji šoli iz Nove Gorice, ki izobražujeta za deficitarne poklice: **Tehniški šolski center Nova Gorica** ter **Srednja lesarska šola Nova Gorica**.

Cilja projekta sta, poleg tega, da želimo mladim približati tehnične in ne-

KS Kneža – privlačna za domačine in obiskovalce

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) že več kot 10 let spodbuja celovit razvoj podeželja z razvojnimi programi Celostni razvoj podeželja in obnova vasi (CRPOV). Minulo jesen smo v Krajevni skupnosti (KS) Kneža začeli s pripravo omenjenega programa, katerega naročnik in sofinancer (skupaj z MKGP) je Občina Tolmin, za njegovo izvajanje pa skrbi Posoški razvojni center (PRC). V program so vključena naselja Kneža, Klavže, Podmelec, Logaršče, Temljine, Loje in Kneške Ravne.

Glavni namen razvojnih programov je celostno razreševanje razvojnih težav na podeželju, pri čemer so enakovredno poudarjeni: kmetijsko-proizvodni cilji, ohranjanje posebnosti in dediščine podeželja in vasi, hitrejši, a usklajen ter celovit socio-ekonomski razvoj, ohranjanje in vzdrževanje kulturne krajine, varovanje kmetijskih površin ter ohranjanje poseljenosti podeželja. Za programe CRPOV je značilno, da se izvajajo na zaključenih, teritorialno manjših območjih v treh stopnjah: priprava, uvajanje in izvajanje CRPOV. Z uvajanjem in izvajanjem programov, ki jih je v Sloveniji že okrog 300, so začeli v **Sektorju za strukturno politiko in podeželje** na MKGP, ki ga vodi državna podsekretarka **Janja Kokolj Prošek**. Zadnja

leta njihovo izvajanje spremlja **Sektor CRPOV na Agenciji za kmetijske trge in kmetijsko politiko RS**.

CRPOV za KS Kneža

Uvajalni del programa se je začel jeseni 2002. Pri pripravi programa je bilo ključno sodelovanje krajanov, upoštevane pa so bile tudi ocene in usmeritve strokovnih služb za posamezna vsebinska področja. S pripravo razvojnega programa CRPOV se v oktobru zaključuje uvajalni del. V naslednjih letih sledi uresničevanje v dokumentu navedenih izvedbenih nalog oz. projektov. Nosilec izvajanja programa bo **KS Kneža** v sodelovanju z domačimi društvi, **Občino Tolmin** in institucijami podpornega okolja, predvsem **Posoškim razvojnim centrom, LTO Sotočje** in **Kmetijsko**

svetovalno službo Tolmin. Razvojni program KS Kneža bo vseboval:

- razvojno vizijo in temeljne razvojne cilje, ki so jih predlagali domačini,
- ključni motiv aktivnega sodelovanja prebivalcev pri doseganju želenih ciljev,
- prednosti območja, ki se jih bo pri spodbujanju razvoja koristilo, ter
- ukrepe in projekte za uresničevanje razvojnih ciljev.

Ponovna oživitev krajev?

Krajevna skupnost Kneža je del Baške grape, kjer sta demografska problematika in pomanjkanje delovnih mest še bolj izrazita kot na drugih območjih občine Tolmin. Oddaljenost od večjih naselij, pospešena deagrarizacija ruralnih območij po drugi svetovni vojni, upadanje pome-

na železniškega prometa v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja, ekstenzivnost majhnih kmetij, ki so posejane v strme bregove reke Bače in njenih pritokov, ter težave industrijskih obratov v dolini (lesna in tekstilna industrija), ki so nastale s prestrukturiranjem gospodarstva v 90. letih, povzročajo odhajanje vitalnega prebivalstva v svet. Omenjeni procesi so oslabili razvojno moč območja in v prebivalce se je naselil dvom v ponovno razvojno oživitev domačih krajev. Kljub vsemu se najdejo mnogi posamezniki, ki verjamejo v razvoj in se v veri, da bodo stvari spremenili na bolje, družbeno angažirajo. Prepričani so, da ima njihovo okolje določene možnosti, ki jih je potrebno organizirano in smiselno uporabiti za splošen in celovit razvoj krajevne skupnosti.

Utrinki

► katere druge deficitarne poklice, še:

- učencem zadnjih dveh razredov osnovne šole nakazati možnosti štipendiranja in zaposlitve po končanem šolanju ali nadaljevanja šolanja na isti usmeritvi ter
- seznaniti učence zadnjih dveh razredov osnovnih šol in šole s potrebami posoškega gospodarstva.

Za doseganje zastavljenih ciljev smo v okviru projekta *“Osnovnošolcem v Posočju približujemo deficitarne poklice”* izvedli dve aktivnosti.

Pripravili smo brošuro, v kateri so predstavljena posoška podjetja, ki so se odzvala povabilu Posoškega razvojnega centra in za svoj nadaljnji razvoj potrebujejo različne

deficitarne poklice. Skupaj s podjetji želimo, da bi mladim dovolj zgodaj nakazali možnost zaposlitve, da bi povečali zanimanje za deficitarne poklice in tako mladim omogočili vračanje v Posočje. Brošura je namenjena učencem zadnjih dveh razredov osnovnih šol, njihovim staršem, vsem osnovnim šolam v Posočju, še posebej njihovim svetovalnim službam, ZRSZ, OS Nova Gorica, **Uradu za delo Tolmin** ter drugi zainteresirani javnosti.

Za vse zainteresirane učence zadnjih dveh razredov že omenjenih OŠ v Posočju sta Tehniški šolski center in Srednja lesarska šola v Novi Gorici izvedla delavnice, na katerih je bil ob predstavitvi šolske-

ga programa poudarek na prikazu praktičnega dela in izdelavi enostavnega izdelka. Na Tehniškem šolskem centru so potekale tri delavnice: računalniška delavnica, katere se je udeležilo 13 učencev, delavnica s področja elektrotehnike (19 učencev) in delavnica, na kateri so učenci spoznavali delo strojnih tehnikov (13 učencev). Na Srednji lesarski šoli se je delavnice, s katero so učencem želeli približati lesarske poklice, udeležilo 5 učencev. S takšnim pristopom in s ponovitvami zastavljenih aktivnosti v naslednjih letih vidimo možnost, da si bo posoško gospodarstvo postopno zagotovilo prepotreben kader za svoj nadaljnji razvoj. Mladi bi si z odlo-

čanjem za deficitarne tehniške poklice povečali možnost pridobitve štipendij, zaposlitve po končanem srednješolskem izobraževanju ali pa pridobitve štipendije za nadaljni študij na teh smereh ter zaposlitve po končanem visokošolskem izobraževanju.

Brigita Bratina, Posoški razvojni center

PROJEKTI KRAJEVNIH SKUPNOSTI

Tolmin – 21 krajevnih skupnosti (KS) iz občine Tolmin (vseh je 22) je na razpis za sofinanciranje projektov prijavilo 53 projektov v skupni vrednosti 105.450.483 SIT, medtem ko je bilo v proračunski postavki za to na-

Kakšno prihodnost si želijo krajani ...

Razvojna vizija prebivalcev KS Kneža je bila oblikovana na delavnicah. Prebivalci krajevne skupnosti Kneža si želijo, da bi njihovi kraji postali:

- območje z razvito turistično ponudbo in uspešnimi malimi podjetji, v katerih se bodo zaposlovali domačini;
- območje, kjer v kmetijstvu prevladujejo ekološke kmetije z razvitimi dopolnilnimi dejavnostmi in kjer kmetije predstavljajo pomemben element turistične ponudbe ter ohranjanja kulturne krajine, ter
- območje z urejeno osnovno infrastrukturo in urejenimi vasm, ki bo domačinom in obiskovalcem zagotavljalo kakovostno življenjsko okolje.

Domačini so prepričani, da so urejena osnovna materialna in družbena infrastruktura ter zagotovljene primerne spodbude za razvoj malega podjetništva v turizmu, predelovalnih, storitvenih in servisnih dejavnostih ter dopolnilnih dejavnosti na kmetijah osnovni pogoj, da mladi ostanejo doma in se aktivno vključijo v življenje svojih vasi. Z mladimi bo območje postalo zanimivo za domačine in za različne obiskovalce, saj bodo na podjetniški način znali predstaviti in tržiti danosti ter prednosti območja.

Ključni razvojni potenciali

In kje so skriti ključni razvojni potenciali? Domačini slednje vidijo predvsem v oblikovanju celovite turistične ponudbe, pri čemer ne gre zanemariti trenda vračanja k naravi

LJUDJE SO MOTIVIRANI ZA SODELOVANJE V RAZVOJNIH AKTIVNOSTIH, ker si želijo sprememb na bolje – zase in za svoje otroke. Foto: Arhiv PRC

in zdravemu načinu življenja. Potenciala je treba iskati v razvoju podjetniških dejavnosti (storitvenih, servisnih in proizvodnih), v možnostih informacijske tehnologije (e-delo in delo na domu), v ohranjeni naravni, kulturni in etnološki dediščini, v miru in tišini kneških grap, v specifičnih znanjih domačinov, ohranjanju železnice, ekološkem kmetovanju ter dopolnilnih dejavnostih na kmetijah. Dovolj velika motiviranost in smelost mladih, da ostanejo na območju, boljša prometna dostopnost, urejena komunalna infrastruktura in večja urejenost naselij so osnova, da se

Temeljni razvojni motivi območja krajevne skupnosti Kneža so urejena osnovna infrastruktura, ustvarjanje delovnih mest za mlade čim bližje domačim vasm ter razvoj podjetniških dejavnosti.

bodo prepoznani potenciali hitreje koristili za celovit razvoj območja.

Uresničevanje razvojnih ciljev

V uvajalni stopnji programa CRPOV smo z uporabo različnih metod dela na sestankih in delavnicah pripravili konkretne predloge za prihodnost. Upoštevali smo razvojno vizijo prebivalcev, stanje in priložnosti v lokalnem in širšem okolju ter interese in mož-

nosti ljudi. S skupnimi močmi smo oblikovali šest prednostnih razvojnih usmeritev in izvedbenih projektov:

1. Posodobitev osnovne infrastrukture in prostorsko arhitekturno urejevanje naselij:

- ureditev posameznih odsekov in vzdrževanje ceste v Kneške Ravne,
- rekonstrukcija državne/regionalne ceste po Baški grapi,
- posodobitev vodovodnega omrežja,

Utrinki

menjenih 19.112.113 SIT. Tričlanska komisija **Ljubo Mrakič, Ksenija Kikič in Uroš Brežan** je prispele projekte ocenila ter izločila tiste, ki niso ustrezali namenu razpisa (4. točka pravilnika o sofinanciranju krajevnih skupnosti), in tiste, pri katerih je bil znesek sofinanciranja občine previsok (9. točka pravilnika). Ovrednotila je delež lastne udeležbe, delež števila prebivalcev v KS ter ocenila utemeljenost pomena investicije za KS in širše okolje. Projekte so razvrstili po doseženih točkah. Glede na razpisno logiko se je komisija odločila, da bo vsem projektom podelila 80 odstotkov zahtevanih sredstev, saj je menila, da se bo večina investicij lahko realizirala tudi z nekoliko

nižjimi sredstvi. Kateri projekti so bili na razpisu izbrani, lahko preberete

v spodnjem okvirčku.

Predsednik komisije **Uroš Brežan**

ODOBRENI PROJEKTI

Šentviška Gora: Urejanje športnega igrišča; **Lom:** Obnova kanalizacije Tolminski Lom; **Slap ob Idriji:** Urejanje športnega igrišča; **Kneža:** Asfaltacija ceste do pokopališča in cerkve v Podmelcu; **Zatolmin:** Tabla in koš za košarko; **Rut Grant:** Podaljšanje kanalizacijskega vodovoda Rut in Grant; **Lom:** Betoniranje ceste v Log; **Ljubinj:** Ureditev odlagališča gradbenega materiala; **Podbrdo:** Ureditev športnega igrišča Bazen; **Volarje:** Asfaltacija in ureditev ceste G 102 Volarje; **Ponikve:** Sanacija kanalizacije Ponikve; **Trebuša:** Most na Pogorišče; **Dolje, Gabrje:** Obnova objekta KS; **Volče:** Rekonstrukcija in asfaltacija vaških ulic; **Stržišče:** Ureditev centralnega ogrevanja doma KS; **Most na Soči:** Popravilo mrliške vežice na Mostu; **Kamno Selce:** Ureditev parkirnega prostora na vaškem trgu v Selcah; **Lom:** Betoniranje ceste v Dol; **Pečine:** Asfaltacija krajevnih poti; **Ponikve:** Betoniranje ceste Rupa-Gmajna; **Poljubinj:** Sanacija asfalta na cesti Ljubinj Stador.

nam je povedal: "Razpis je dober način, da z relativno nizkimi sredstvi v občini dosegamo pomembne in prepoznavne učinke v okolju. Ker je vezan na proračun, je bil letos objavljen zelo pozno, kar pa pomeni težave pri realizaciji odobrenih projektov. Slednje lahko reši le zgodnje sprejetje proračuna ali objava razpisa pred samim sprejemom. Takoj ko je proračun sprejet, lahko projektom dodelimo ustrezna sredstva. Tako bi pridobili 15 dni pritožbenega roka. Vsekakor menim, da bi krajevne skupnosti morale izvesti dokončne rezultate razpisa najkasneje do aprila za tekoče leto."

Iz poročila komisije povzela **Patricija Rejec**

- posodobitev kanalizacijskega omrežja (pretežno triprekatne greznice),
- ureditev vstopne točke v naselje Podmelec,
- ureditev javnih površin na Kneži (ob dvorani in starem mostu),
- vaški objekt na Temljinah – ureditev in program gospodarjenja,

- ureditev vaškega jedra na Temljinah,
- ureditev javnih in parkirnih površin v Klavžah ter
- posodobitev mreže gozdnih cest in krajevnih poti.

Cilj investicij je dvigniti kakovost bivanja prebivalcev, urediti prijetno življenjsko okolje in izboljšati pogoje za različne gospodarske dejavnosti.

PREDNOSTI LOKALNEGA OKOLJA:

- neokrnjena narava, lepi razgledi, mir in tišina,
- grape, korita, soteske in slapovi,
- vodotoki in možnost njihove rabe,
- dostopi na gore (Vogel, Rodica),
- nadelane planinske poti in steze,
- veliko divjadi,
- ekstenzivno kmetijstvo,
- bogata kulturna, sakralna, tehnična, etnološka in kulturna dediščina,
- pesnitev o ribi Faroniki (najstarejša ljudska pesem v Evropi),
- aktivnost številnih društev in
- podružnična šola na Ilovci.

SLABOSTI LOKALNEGA OKOLJA:

- zraščanje površin,
- nizek razvojni potencial zaradi neugodne demografske strukture,
- nepovezanost in nesodelovanje med generacijami,
- slaba prometna dostopnost in odprtost območja navzven,
- malo delovnih mest v večjih podjetjih,
- odsotnost kapitala in znanja,
- nerazvito podjetništvo,
- pomanjkanje samoiniciativnosti in ambicioznosti za samostojno podjetniško dejavnost,
- premajhna vključenost mladih v dejavnosti kraja,
- nepovezanost krajanov, društev in krajevne skupnosti pri izvedbi skupnih akcij,
- splošna pasivnost in nezainteresiranost,
- težave z oskrbo in nego ostarelih, onemoglih ter obolelih,
- usihanje vloge in pomena železnice za gospodarstvo in transport,
- strme površine za kmetijsko obdelavo,
- neurejena komunalna infrastruktura naselij,
- neurejen izgled vasi in vaških jeder ter
- neurejeni parkirni prostori v naseljih.

MOŽNOSTI/PRILOŽNOSTI V ŠIRŠEM OKOLJU:

- sodobni trendi v turizmu – aktivne počitnice in skrb za zdravje,
- razvoj podeželskega turizma (kmečki turizem, gostilne in nočitvene kapacitete),
- razvoj, ureditev, označitev in trženje Baške grape kot ene turistične destinacije,
- ekološka pridelava in predelava kmetijskih surovin,
- izkoriščanje lesne biomase,
- lovski turizem,
- šport in rekreacija v naravi (pohodništvo, planinstvo, izletništvo),
- gorske kolesarske poti,
- ureditev župnišča za različne javne potrebe KS (npr. muzejska soba, prostor za sestanke),
- informacijska tehnologija za podporo delu na domu in e-delu,
- interes občine za razvoj podeželja (sredstva regije, države in EU za razvoj) ter podjetništva na podeželju.

OVIRE/NEVARNOSTI V ŠIRŠEM OKOLJU:

- premalo znanja in financ za razvoj podjetniških dejavnosti,
- slaba prometna infrastruktura,
- zmanjševanje vlaganj v železnico in ukinjanje potniških in tovornih vlakov,
- pomanjkanje javnih sredstev v občinskem proračunu in na nacionalni ravni za podporo ukrepov na lokalni ravni,
- koncesij za male HE skoraj ni več možno pridobiti,
- ni sistemskih spodbud in javnih sredstev za revitalizacijo objektov naravne in kulturne dediščine,
- neurejena in nespodbudna zakonodaja za dopolnilne in dodatne dejavnosti na kmetijah,
- strogi veterinarski in sanitarni pogoji za predevalne obrate na kmetijah,
- premajhna povezanost strokovnih in razvojnih institucij,
- premalo spodbud za razvojno šibka podeželska območja,
- nestimulativna davčna politika,
- nepremišljena in neprimerna obnova hiš in gospodarskih objektov ter
- nezainteresiranost mladih za vračanje na podeželje.

Vasi bodo tako privlačnejše tudi za obiskovalce, da se bodo v tem delu Baške grape dobro počutili in se radi vračali.

2. Razvoj turizma:

- oblikovanje turistične ponudbe območja kot dela ponudbe Baške grape,
- motiviranje in usposabljanje turističnih ponudnikov,
- promocija turistične ponudbe in območja,
- razvoj nočitvenih in gostinskih kapacitet na območju ter
- oblikovanje paketov turistične ponudbe za ciljne skupine.

Cilj usmeritve je primerno uporabiti danosti območja, jih urediti in narediti atraktivne za obiskovalce, hkrati pa domačine motivirati in usposobiti, da bodo znali turistično ponudbo razvijati in tako ustvarjati nova delovna mesta ter dodaten zaslužek.

3. Odpiranje delovnih mest v podjetniških dejavnostih:

- spodbujanje podjetništva in podjetniške klime,
- razvoj dejavnosti povezanih s turizmom (storitve, servisi, obrt ...) ter
- ustanavljanje novih enot in spodbude obstoječim enotam malega gospodarstva (različne podpore podjetnikom).

Cilj usmeritve je motivirati okolje za oblikovanje podjetniških zamisli in zagotoviti posameznikom pomoč podpornega okolja (preverjanje, svetovanje, postopna realizacija podjetniške ideje ter dodatna podpora pri rasti). Za razvoj storitvenih in servisnih dejavnosti na danostih okolja in sodobne informacijske tehnologije bo treba okrepiti delovanje podpornega okolja (spodbujanje posameznikov, svetovanje, usposabljanje ter različne oblike pomoči za odločitve, zagon in uspešno rast podjetniških programov v turizmu, storitvenih in servisnih dejavnostih ter na kmetijah) in poiskati spodbude, ki jih nudijo državne institucije in Program Soča 2006.

4. Razvoj ekološkega kmetijstva ter dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijah:

- razvoj ekološkega kmetovanja,
- razvoj dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijah in
- priprava celovitih programov razvoja posameznih kmetij.

Cilj usmeritve je preusmeritev večine kmetij v ekološko kmetovanje in ustvarjanje pogojev za razvoj dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijah, da bi dvignili dohodke kmetij, ki se bodo le tako lahko ohranile. Razmišljati je treba o razvoju kakovostnih produktov na kmetijah in turistični ponudbi vasi.

5. Krepitev sodelovanja med prebivalci in vključevanje mladih v delo kraja:

- usposabljanje prebivalcev za pridobitev specifičnih znanj (računalništvo, jeziki, podjetnost ...),
- krepitev socialnih odnosov in sodelovanja med prebivalci ter
- upravljanje s kulturnim domom.

Cilji usmeritve so motiviranje prebivalcev (predvsem mladih) za intenzivnejše vključevanje v programe in dejavnosti kraja ter zagotavljanje kakovostne pomoči za prebivalce, ki ne morejo skrbeti sami zase (predvsem za ostarele). Za usklajen razvoj krajevne skupnosti je potrebna podpora in sodelovanje vseh ali vsaj večine domačinov. V okviru te prednostne usmeritve smo razmišljali o gospodarjenju s kulturno dvorano, organiziranju srečanj in skupnih aktivnosti za ciljne skupine (starejše in mladi), organiziranju predavanj za različne interesne skupine ter o usposabljanjih in izobraževanjih za mlade, podjetnike, dobrodelnice organizacije idr. Kakovostni odnosi med kraji in družbeno angažirano prebivalstvo je pomemben temelj skladnega in hitrejšega razvoja lokalnega okolja.

6. Obnova objektov in vključevanje naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo območja:

- ureditev kovačije v Klavžah,
- stalna postavitev zbranega etnološkega in zgodovinskega gradiva območja ter
- vključevanje objektov naravne in kulturne dediščine v turistično ponudbo.

Cilj usmeritve je ohranjanje dediščine, njena revitalizacija in vključevanje v turistično ponudbo ter krepitev območne identitete in samoza vesti domačinov ob izročilu lokalne dediščine. Z ohranjanjem, varovanjem ter zagotavljanjem živosti dediščine (v smislu dostopnosti javnosti) se bo ohranjala estetska vrednost in izvirnost območja, hkrati pa povečali in izrabili potenciali za dodaten dohodek ter razvoj gospodarskih dejavnosti. Za to usmeritev je pomembno delovanje študijskega krožka in turističnega društva. Naloga je pomembna z vidika turistične ponudbe, še bolj pa zaradi ohranjanja vedenja o zgodovini podmelške fare in krepitve lastne samopodobe, samozavedanja in identitete območja.

Razvojne prednosti in težave

V različnih aktivnostih uvažalne stopnje programa CRPOV se je veliko razpravljalo o prednostih in možnostih območja, še več pa o težavah, ki ovirajo razvoj posameznikov in skupnosti kot celote. Slednje so predstavljene v tabeli (na prejšnji strani) v obliki enostavne SWOT analize.

mag. **Rosana Ščančar**, Posoški razvojni center

Še več štipendij

V okviru Programa spodbujanja razvoja v Posočju za obdobje 2002–2006 (Soča 2006) je med različnimi aktivnostmi na področju razvoja kadrov najbolj poznano štipendiranje mladih, ki bodo v izobraževalnem procesu pridobili najmanj VII. stopnjo izobrazbe. V lanskem letu smo za študijsko leto 2002/03 podelili 30 štipendij, oktobra pa se je iztekel rok za prijavo na razpis za študijsko leto 2003/04.

Med tridesetimi štipendijami, ki so bile podeljene za šolsko leto 2002/03, je bilo 18 samostojnih in 12 kombiniranih štipendij (podeljuje jih **Posoški razvojni center** skupaj s podjetji iz Posočja). Večina je bila dodeljenih za dodiplomski (26), štiri pa za podiplomski študij. Največ izbranih štipendistov se izobražuje na **Fakulteti za elektrotehniko** (v Ljubljani ali Mariboru), sledijo pa **Fakulteta za računalništvo in informatiko**, **Ekonomška fakulteta** in **Fakulteta za strojništvo**. Posamezni štipendisti so študirali tudi na drugih fakultetah.

Uspešnost lanskih štipendistov

Rezultati preteklega študijskega leta kažejo, da sta dva študenta diplomirala na **Fakulteti za elektrotehniko**. Dva podiplomska študenta, vpisana v drugi letnik študija, sta opravila vse zahtevane obveznosti (po *Pravilniku o štipendiranju* tako nista več upravičena do prejemanja štipendije), med ostalimi 26 študenti pa se jih je v naslednji letnik vpisalo 19. Slednji bodo še naprej prejeli štipendijo. V celoti lahko rečemo, da so bili naši štipendisti pri študiju uspešni. Dobro tri četrtine (76,7 odstotka) jih je namreč opravilo študijske obveznosti.

Aktivnosti pred letošnjim razpisom

Glede novih štipendistov smo aktivnosti zastavili že v začetku letošnjega leta. Že januarja smo podjetja pozvali k opredelitvi potreb po štipendiranju. Povprašali smo jih tudi po njihovem interesu za podeljevanje kombiniranih štipendij. Aktivnost je bila usklajena z **Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje** (ZRSZ), **Območno službo** (OS) **Nova Gorica**, in sicer s ciljem, da se potrebe objavi v razpisu kadrovske štipendij za celotno Slovenijo. Podjetja so tako istočasno javljala svoje potrebe po novih

Utrinki

TEDEN OTROKA

Kneža – Ob letošnjem *Tednu otroka*, katerega geslo je bilo *Smo mladi – v spoštovanju med sabo imamo se radi*, so v vrtcih potekale raznovrst-

ne prireditve. Obiskali smo mladež iz vrtca in nižjih razredov **Podružnične šole Dušana Muniha iz Podmelca**. Prvo soboto v oktobru so njihove učiteljice v kulturni dom na

GLEDALIŠKO PREDSTAVO OB TEDNU OTROKA so otroci spremljali z velikim navdušenjem.

Knežo, ob finančni pomoči **Turističnega društva Sopota** in **Krajevne skupnosti Kneža**, povabile lutkovno skupino **Sirova luknjica iz Ljubljane**. Lepo število otrok in njihovih staršev si je ogledalo gledališko predstavo o kokoški Petunji ter se pozabavalo na ustvarjalni delavnici. Šoli se zaenkrat ni treba bati, da bi ostala brez podmladka. Vodja podružnične šole **Jerica Kragelj** in vzgojiteljica tamkajšnjega vrtca **Majda Lesjak** sta nam povedali, da v tem šolskem letu vrtec obiskuje 20 otrok od drugega leta starosti pa do vstopa v šolo. V prvih treh razredih devetletke in enem tretjem razredu osemletke pa je 28 znanja željnih učencev.

In kako se obeta v prihodnje? Število otrok na šoli bo še najmanj tri leta približno takšno, kot je danes, tako da bo šolski zvonec vsako jutro na Illovo (tam šola namreč stoji) privabljal kopico razposajenih otrok.

Besedilo in foto: **Patricija Rejec**

štipendistih nam in ZRSZ, OS Nova Gorica. Odziv je bil zelo zadovoljiv, saj je bilo izraženo več kot 20 potreb po novih štipendistih s VII. stopnjo izobrazbe.

Veliko zanimanje za štipendije

V pripravi na nov razpis s področja štipendiranja smo promocijo izvedli tudi na *Tehniškem srednješolskem centru v Novi Gorici*, ki izvaja programe za pridobitev srednješolske izobrazbe na področju strojnih, elektro in računalniških smeri. Promocija je bila namenjena srednješolcem zadnjega letnika šolanja pred vpisom

na visokošolske oz. univerzitetne programe. Na predstavitvi, kjer je bila poudarjena potreba posoškega gospodarstva po kadrih s področja strojništva in elektrotehnike, so mladi pokazali velik interes za štipendije.

Prispelo kar 116 vlog

Na letošnji javni razpis, ki se je iztek 3. oktobra, je prispelo 116 vlog. Te je strokovna komisija 6. oktobra odprla in preverila njihovo popolnost. Največ vlog (skoraj 60 odstotkov) je prispelo iz občine Tolmin, dobra četrtina iz občine Kobarid, slabih 9 odstotkov iz občine Bovec, ostale vloge

pa so posredovali študentje, ki so doma izven Posočja. Če vemo, da je med vsemi študenti iz Posočja skoraj 70 odstotkov študentov iz tolminske občine, se visokemu deležu vlog iz te občine ni čuditi. Delež študentov iz bovške občine in delež vlog iz te občine sta sorazmerna. V primeru občine Kobarid lahko ugotovimo, da je delež vlog večji od deleža študentov. V času, ko je komisija študente pozvala na dopolnitev vlog, so svoj izbor štipendistov pričela tudi podjetja. Med prijavljenimi kandidati izbirajo študente, ki jih bodo soštipendirala.

Kdaj bodo znani novi štipendisti

Posoški razvojni center bo štipendiste izbral do konca letošnjega oktobra. Pričakujemo, da bodo skladno z interesi podjetij in merili, po katerih štipendiste izbiramo, prevladovali tisti, ki se izobražujejo za deficitarne poklice. To so bodoči strojni, elektro in kemijski inženirji. Med oddanimi prijavi je skoraj tretjina takih.

Več štipendij

Za študijsko leto 2003/04 bo podeljenih več štipendij kot lani. Skupno število štipendistov Posoškega razvojnega centra se bo gibalo med 60 in 70.

Pričakujemo, da jim bomo štipendije za tekoče šolsko leto začeli izplačevati v decembru (za oktober in november), nato pa mesečno do konca študijskega leta.

Kako naprej?

Po izboru letošnjih štipendistov bomo naše aktivnosti nadaljevali v dveh smereh. Trudili se bomo poiskati podjetja (soštipenditorje) za štipendiste, ki ne bodo prejeli kombiniranih štipendij. Naš cilj je, da jih čim prej "vežemo" na konkretno podjetje in tako zagotovimo, da bodo po uspešno končanem šolanju zaposleni v Posočju. Začeli bomo s pripravami na podeljevanje štipendij za študijsko leto 2004/05. Tako bomo takoj v začetku prihodnjega leta pozvali podjetja, da opredelijo potrebe po kadrovskih štipendijah in jih objavijo v okviru *Skupnega razpisa kadrovskih štipendij*.

mag. Almira Pirih, Posoški razvojni center

MLADI SO POKAZALI VELIK INTERES ZA ŠTIPENDIJE. Na letošnji javni razpis je prispelo kar 116 vlog. Foto: Peter Kovačič

Utrinki

KOBARIŠKI OBČINSKI NAGRAJENCI

Kobarid – Na svečani seji *kobariškega občinskega sveta* v petek, 17. 10. 2003, v dvorani *Doma Andreja Manfrede* so nagrajencem občine Kobarid podelili plaketo, priznanja in denarno nagrado. Gre za najvišja občinska priznanja za dosežke, ki prispevajo k boljšemu, kvalitetnejšemu in polnejšemu življenju občanov, ter dosežke, ki imajo pomen za razvoj in ugled občine, življenje v njej in podobo krajev.

Plaketo Občine Kobarid je tokrat prejelo *Društvo upokojencev Kobarid*, ki že vrsto let aktivira in

LETOŠNJI OBČINSKI NAGRAJENCI. Foto: Peter Kovačič

motivira svoje člane na področju športnih aktivnosti in kulturnih prireditvah ter organizira izlete in srečanja. Uredili so tudi svoje prostore, kjer se srečujejo.

Občinska priznanja so prejeli:

Jožef Kokošin za dolgoletno aktivno delovanje na gospodarskem, kulturnem in družbenem področju na lokalni (*KS Drežnica*) in občinski ravni;

Pavel Tonkli za aktivno društveno dejavnost kot vodja triletnega Phare projekta, za sodelovanje pri obnovi *"Kontove hiše"* v starem Breginjskem jedru in splošno dejavnost v občini Kobarid;

Ado Cont, zavedni Beneški Slove-

Čiščenje odpadnih voda

V prejšnji številki EPI-centra smo spregovorili o vodi kot temeljnem merilu socialnega in zdravstvenega standarda, o racionalni rabi vodnih virov ter o nacionalnem programu varstva okolja. Tokrat se bomo posvetili operativnim načrtom izgradnje komunalnih sistemov in čistilnih naprav v Zgornjem Posočju ter višini ekoloških taks.

V Nacionalnem programu varstva okolja 1998–2008 (Ul. RS, 83/99) je čiščenje vodovja upravičeno določeno kot prednostni cilj. Zmanjšanje emisij iz točkovnih virov pomeni predvsem izgradnjo novih oz. dograditev sedanjih čistilnih naprav in kanalizacijskih sistemov, kar je skladno z zahtevami direktive EU. Ker gre za finančno zelo zahtevne investicije, je Slovenija za njihovo izgradnjo s strani EU dobila odobreno 10-letno prehodno obdobje. Zahteve naj bi bile v celoti izpolnjene do leta 2018.

Zmanjševanje onesnaževanja voda

Vodni viri imajo določene samočistilne sposobnosti (fizične, kemijske in biološke), vendar so te omejene in se prostorsko zelo razlikujejo. Regeneracijska sposobnost slovenskih rek je tolikšna, da se na razdalji 8–12 km očistijo približno za enakovostni razred. Pri tem ne smemo spregledati dejstva, da so onesnaževalci (mesta, industrija, naselja ...) ob rekah gosto razporejeni in da je človek s svojimi posegi v porečja ter s povečevanjem količin odpadnih voda zmanjšal njihove samočistilne sposobnosti in povečal vodnoekološko občutljivost. Kakovost površinskih in podzemnih voda lahko izboljšamo le, če bomo zmanjšali količino odplak,

Tabela 1: Načrtovane investicije v kanalizacijski sistem

Občina	Dolžina obstoječega primarnega in sekundarnega kanalizacijskega sistema* v upravljanju Komunale Tolmin (m)	Potrebna dogradnja kanalizacijskega sistema (m)	Predvideni stroški izgradnje kanalizacije (v mio SIT)
Bovec	6.529	22.070	716
Kobarid	6.069	27.200	928
Tolmin	19.355	46.100	1.609
Skupaj	31.953	95.370	3.253

* Primarni kanalizacijski sistem je sistem zbirnih kanalov med večjimi deli naselja, posameznimi naselji ali iz naselja do čistilne naprave. Sekundarni kanalizacijski sistem je sistem kanalizacije od posameznih hiš do primarnega kanalizacijskega sistema.

Vir: Projekti občin Bovec, Kobarid in Tolmin: Strokovne podlage za pripravo programa odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda (Operativni načrti izgradnje komunalnih sistemov in čistilnih naprav)

ki pritekajo v naše vode. Po besedah direktorja Komunale Tolmin **Bertija Rutarja** v Posočju beležimo določene uspehe v kontroli onesnaževanja iz t. i. točkastih virov odpadnih voda (industrija, mesta, večja naselja), pri ploskovnem, razpršenem vodnem onesnaževanju iz kmetijskih površin, manjših naselij in prometa pa je nadzorovanje težavnejše in dražje. Zmanjševanje onesnaževanja vodnih virov v Posočju se je pričelo že v drugi polovici sedemdesetih let, ko je takratna **Samoupravna komunalna interesna skupnost** pristopila k načrtnemu ure-

janju kanalizacijskih sistemov v Tolminu, Kobaridu in Bovcu. Z realizacijo programa izgradnje kanalizacij in čistilnih naprav bo narejen velik korak na področju varovanja okolja, predvsem reke Soče.

Čiščenje odpadnih voda

Čiščenje odpadnih voda poteka s pomočjo mehanskih (primarno), bioloških (sekundarno) in kemijskih (terciarno) postopkov. Predpogoj je izgradnja ustreznega kanalizacijskega omrežja. V Tabeli 1 vidimo, kakšna je dolžina obstoječega primarnega

Utrinki

nec iz Čenebole, ki je v vodstvu zamejskih organizacij Beneške Slovenije, **društva Ivan Trinko** v Čedadu in **društva Lipa** iz Čebele, in katerega zasluga je, da je bil letos organiziran že deseti pohod prijateljstva iz Čenebole v Podbelo, za dolgoletno in predano delo pri ohranjanju in razvoju slovenske kulture v zamejstvu ter

KUD igralska skupina Drežnica za dolgoletno ustvarjalno delo na področju kulture. Skupina je od svoje ustanovitve leta 1994 z dobro voljo in igralskim znanjem uspešno nastopala v občini Kobarid in drugih slovenskih krajih ter v tujini. Denarno nagrado Občine Kobarid

je prejela **Pustna skupina Livek**, ki se je prvič predstavila pred štirimi leti in oživela livško legendo s hlapci, Vido, ravbarjem, majhnim gradom ... Vsa leta so sodelovali pri **Pustu na meji**, ki so ga s pomočjo občine Kobarid, **TD Livek** in obmejnih občin iz Italije tudi organizirali.

Katka Kravanja

NAŠA SOČA 2003

Kal-Koritnica-Tmovo – Rekordno število udeležencev, kar 160 jih je bilo, se je udeležilo 12. čistilne akcije "Ekološki spust", ki poteka vsako leto v začetku oktobra. Podjetje **Soča Rafting** iz Bovca je letos organi-

UTRINEK S ČISTILNE AKCIJE "EKOLOŠKI SPUST". Foto: Arhiv Soča Rafting

Tabela 2: Načrtovane investicije v čistilne naprave

Občina	Število obstoječih aglomeracij in lokacija	Predvideno število izgradnje novih aglomeracij in lokacija	Predvideni stroški izgradnje nove čistilne naprave ali povečanja zmogljivosti obstoječih (v mio SIT)
Bovec	2 Bovec, Trenta Na logu	9 Čezsoča, Kal-Koritnica, Log Čezsoški, Log pod Mangartom, Plužna, Soča, Srpenica, Trenta, Žaga	255
Kobarid	2 Drežniške Ravne, Kobarid	18 Avsa, Borjana, Breginj, Drežnica, Koseč, Ladra, Libušnje, Livek, Logje, Magozd, Podbela, Potoki, Sedlo, Stanovišče, Staro Selo, Trnovo ob Soči, Vrsno, Livške Ravne	550
Tolmin	3 Most na Soči, Tolmin, Tolminske Ravne	36 Bača pri Modreju, Čiginj, Dolenja Trebuša, Dolje, Gorenji Log, Grahovo, Hudajužna, Idrija pri Bači, Kamno, Kanalski lom, Klavže, Kneža, Koritnica, Kozaršče, Ljubinj, Logaršče, Modrej, Modrejce, Pečine, Petrovo Brdo, Podbrdo, Podmelec, Ponikve, Postaja, Prapetno Brdo, Slap, Rut, Sela pri Volčah, Stržišče, Šentviška Gora, Temljine, Tolminski Lom, Volarje, Volče, Tolmin	1.388
Skupaj	7	63	2.193

Vir: Projekti občin Bovec, Kobarid in Tolmin: Strokovne podlage za pripravo programa odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda (Operativni načrti izgradnje komunalnih sistemov in čistilnih naprav)

in sekundarnega kanalizacijskega sistema ter koliko ga je treba še dograditi, da bo zadostoval za vse predvidene obremenitve.

Čistilna naprava je praviloma sestavljena iz mehanskega (primarna obdelava) in biološkega dela (sekundarna obdelava), nekatere pa imajo tudi kemijski del (terciarna obdelava, ki je najbolj zahtevna). V Zgornjem Posočju trenutno obratuje šest čistilnih naprav, in sicer v Bovcu, v Trenti Na logu, v Kobaridu, na Mostu na Soči, v Tolminu in v Tolminskih Ravnah. Iz Tabele 2 lahko razberemo, koliko čistilnih naprav se bo v vseh treh občinah še zgradilo, kje se bodo aglomeracije nahajale ter predvidene stroške izgradnje novih oz. povečanje zmogljivosti že obstoječih čistilnih naprav.

Realizacija operativnih načrtov

Iz tabel 1 in 2 lahko razberemo, koliko bo predvidoma znašala investicija izgradnje kanalizacijskih sistemov in čistilnih naprav. Rutarja smo vprašali, kakšne so realne možnosti izgradnje do leta 2018 in kaj se bo zgodilo v primeru, če načrti ne bodo uresničeni.

“Realne možnosti za realizacijo plana do leta 2018 so ob obstoječih finančnih virih zelo majhne. Kot obstoječe vire imam v mislih takso obremenjevanja vode, ki se zbere po posameznih občinah, in sredstva, ki jih občinski proračuni trenutno zagotavljajo v ta namen. V kolikor bi hoteli plan realizirati, bi bilo potrebno trenutna proračunska sredstva, ki ji občine namenijo v ta namen povečati najmanj za 100 odstotkov. Tako bi zagotovili vire za izdelavo projektne dokumentacije in lastne deleže pri kandidiranju za razna nepovratna sredstva (strukturni skladi, nepovratna sredstva MOP, kreditna sredstva ...).

V primeru, da se plani ne bodo realizirali, bodo prebivalci v naseljih, kjer ne bo urejenega odvajanja in čiščenja odpadnih padavinskih in kanalizacijskih voda, plačevali visoke takse (davke).”

Okoljske takse

Onesnaževalci plačujejo raznovrstne takse za obremenjevanje voda, tal, zraka in za ustvarjanje odpadkov. Tokrat se bomo osredotočili na dajatev, ki zadeva obremenjevanje voda. Slednja je bila v

Sloveniji uveljavljena leta 1995 kot prva prava okoljska dajatev. Sredstva, zbrana s takso, so prihodek državnega proračuna, olajšave pri taksah pa se smatrajo kot državna pomoč in jih zato gospodarske družbe lahko uveljavljajo le v posebnih primerih (največ 40 odstotkov priznanih investicijskih stroškov). Na Komunali Tolmin so nam povedali, da mesečna višina takse, ki jo plačujemo vsi onesnaževalci, ki zaenkrat še nismo priključeni na čistilne naprave, znaša 126,20 SIT/m³, torej v povprečju kar za 86 SIT/m³ več od gospodinjskih, katerih odplake se čistijo na čistilnih napravah s sekundarno in terciarno obdelavo.

Na vprašanje, zakaj morajo tisti, ki že imajo vodonepropustne greznice, plačevati tako ekološko takso kot čiščenje greznice in odvoz odplak na čistilne naprave, nam je Berti Rutar odgovoril: *“To ne drži. Objekti, ki imajo nepretočne greznice, takse ne plačujejo, plačajo pa prevoz in čiščenje, saj se voda v celoti odvaža na čistilno napravo. Težava je v tem, da se iz nobene registrirane vodonepropustne greznice odplake ne odvažajo, saj so vse greznice prebite, tako da voda izteka v podtalje.”*

Utrinki

► ziralno čiščenje 30-kilometrskega odseka reke Soče od vasi Kal-Koritnica do Trnovega ob Soči. Ta del reke je v poletni turistični sezoni najbolj obremenjen.

Med udeleženci so bili tradicionalno prisotni ljubitelji Soče iz Samobora in Zagreba, vsa večja lokalna turistična podjetja in ljubitelji Soče z različnih delov Slovenije. Nabrali so približno deset kubičnih metrov odpadkov.

Po zaključku akcije je bila za vse udeležence organizirana večerja v **hotelu Alp**, najbolj prizadevni pa so prejeli nagrade. Kot nam je povedal **Goran Kavs** iz podjetja Soča Rafting, je bil namen čistilne akcije razvijati ekološko zavest in simbolno zaključiti poletno turistično sezono. Z akcijo želijo opozoriti tudi na neurejene razmere, ki zaradi dela na črno s strani tujih podjetij vladajo na reki Soči.

Peter Kovačič

TRADICIJA SIRARSTVA IZ RODA V ROD

Tolmin – Sirarsko društvo Tolminc je tudi na letošnjem kmečkem prazniku v Tolminu organiziralo ocenjevanje sirov, izdelanih v Zgornjem Posočju. Ocenjevalna komisija, ki ji je predsedoval doc. dr. **Bogdan Perko** iz Mlekarskega inštituta Biotehniške fakultete v Ljubljani, je ocenjevala Tolminca in Bovški sir iz ovčjega mleka ter sir iz mešanice kravjega in kozjega mleka.

VISOKA OCENA SIROV, IZDELANIH V POSOŠKIH PLANINAH, kaže na njihovo izjemno kvaliteto. **Foto: P. R.**

ČISTILNA NAPRAVA V KOBARIDU. Poleg nje jih v Zgornjem Posočju obratuje še pet. Foto: Peter Kovačič

Stanovanjske hiše, ki imajo iztok v podtalnico, vodotoke ali kanalizacijo, kjer ni urejeno čiščenje odpadnih voda, bi morale imeti urejene troprekatne greznice. Do konca leta 2004 bodo morale občine poskrbeti za izdelavo evidenc greznice ter določiti upravljavca, ki bo skrbel za njihovo čiščenje in praznjenje.

Nove čistilne naprave

Direktor Komunale je povedal, da bo odpiranje ponudb za izgradnjo čistilne naprave v Volčah 4. 11. 2003, zgrajena pa bo morala biti do oktobra 2004. Ocenjena vrednost investicije skupaj z izdelavo projektne dokumentacije, pripravami na

mednarodne razpise ter pridobitvijo upravne dokumentacije znaša 297.000.000 SIT (DDV je vključen). Stopnja čiščenja bo odvisna od onesnaženosti dotoka na čistilno napravo.

V pridobivanju je gradbeno dovoljenje za čistilno napravo Tolmin, pripravlja pa se tudi razpis za projektiranje čistilne naprave Žaga.

Patricija Rejec

Vir: • Društvo pooblaščenec za varstvo okolja, Okoljske takse v EU in Sloveniji (okrogla miza);
• Zakon o varstvu okolja, Prečiščeno besedilo, Uporaba od 10. 08. 2002 (80. člen);
• Voda – Vodovje, Zbirka 2, Svet za varstvo okolja R Slovenije, Ljubljana 1998;
• Poročilo o stanju okolja 2002 – Voda (Spletne strani Ministrstva za okolje in prostor).

Utrinki

Najboljšega Tolminca so tokrat izdelali v **Sirarni Kramar** v Zatoiminu, drugo mesto je zasedel sir iz planine Polog, tretje pa sir s **Krnice** (planina Kovačič).

Med bovškimi siri so bili najbolj ocenjeni sir **Bojana Mohoriča** iz Vrsnega, sir s planine Mangrt ter sir **Urbana Škanderja** iz Bovca. V konkurenci sirov iz mešanice kravjega in kozjega mleka je bil le sir s planine Božca.

V E. kakovostni razred so bili poleg zgoraj omenjenih sirov uvrščeni še siri iz kravjega mleka planin Čadrg, Matajur in Zapirkraj. Med bovškimi siri se s kvalitetnim sirom lahko pohvalita še **Bernard Cuder** (planina Mangrt) in **Robert Mlekuž** (Plužna). Visoke ocene sirov pričajo o njihovi izjemni kvaliteti. Žal se planinski sir v Posočju izdeluje v omejenih količinah in tako letos pravega tolminskega sira na sejmu ni bilo mogoče kupiti. Upam, da obiskovalci sejma v bodoče ne bodo prepuščeni

samo presoji ocenjevalne komisije, ampak bodo dobre naše planine lahko tudi sami preizkusili.

Janko Ručna

NA PLANINAH USPOSOBLJENA DELOVNA SILA

Posočje – Že v prejšnji številki **EPI-centra** smo poročali o projektu **Sirarskega društva Tolminc**, ki je v okviru **Pharovega programa Čezmejno sodelovanje Slovenija-Italija 2001** prepričal komisijo. Tokrat vas seznanjamo z njegovo vsebino.

S pomočjo izkušenj italijanskega partnerja **"Parco naturale delle Prealpi Giulie"** in **občine Rezija** bomo urejali planine in izdelali model financiranja za usposobljeno delovno silo na planinah. Planine se bodo povezale kot skupni turistični produkt **"Sirarska pot"**. Ta se bo začela v Reziji, potekala preko celotnega Zgornjega Posočja in se zaključila na že oblikovani sirarski cesti v bohinjskih planinah.

Projekt finančno podpirajo **Triglavski narodni park** ter **kobariška** in **tolminska občina**. Široka podpora lokalne skupnosti daje projektu posebno težo in je pripomogla, da je bil projekt na izboru **Phare CBC** izbran za sofinanciranje.

Izkušnje čezmejnega partnerja kažejo, da je celoletno zaposlitev in socialno varnost pastirjev molznikov in sirarjev mogoče zagotoviti v povezavi z lokalnimi skupnostmi, gospodarskimi družbami in drugimi socialnimi partnerji. Cilj čezmejnega projekta je izboljšati ekonomski položaj kmetov, povečati konkurenčnost kmetijstva in ohranjanje narave ter kulturne krajine. S čezmejnimi partnerji bomo zagotovili pogoje za razvoj in povezovanje turizma, kmetijstva in varstva narave na območju planin Zgornjega Posočja in Rezije.

Projekt obsega izvedbo 100-urnega tečaja za bodoče sirarje (s področja pašništva, živinoreje, sirarstva, direktne prodaje, turizma, varstva narave) in pridobivanje praktičnega znanja na mojstrskih kmetijah. V sodelovanju z drugimi socialnimi partnerji bo treba izdelati predlog celoletnega financiranja sezone delovne sile na planinah.

Projekt je način finančne podpore za povezave ljudi na čezmejni in lokalni ravni ter razvojnim dejavnostim manjšega obsega s področja kmetijstva, turizma in varstva narave. V obmejnih regijah se bo tako trajnostno povečala sposobnost krajevnih in regionalnih oblasti za izvajanje nadaljnjih razvojnih korakov.

Planinska paša je tradicionalen način reje živine v Zgornjem Posočju, kmete pa pesti pomanjkanje usposobljene delovne sile. Manjše kmetije večinoma propadajo, večjim pa se "odpaševanje" na planini časovno prekriva s pravilom zimske krme v poletnih mesecih. Poleg neurejenih lastniških razmer in infrastrukture je to eden glavnih vzrokov opuščanja planinske paše.

Mlečni izdelki iz planin dosegajo visoko kakovost, z direktno prodajo izdelkov na planini pa bi lahko dosegali primerno ceno in ostanek dohodka.

Projekt usposobljene delovne sile je povezan z željo po izboljšanju ekonomskega položaja kmetov, konkurenčnosti kmetijstva in ohranjanju narave ter kulturne krajine. Za obstoj in nadaljni razvoj planin je potrebna usposobljena delovna sila in urejena infrastruktura.

Javni zavodi Triglavski narodni park, Kmetijsko gozdarski zavod iz Nove Gorice – KSS Tolmin in **Posoški razvojni center** že dlje časa tesno sodelujejo na tem področju. To je že drugi skupni projekt, na podlagi katerega bodo kmetje v Zgornjem Posočju deležni sofinanciranja s sredstvi Evropske Unije.

Davorin Koren, Triglavski narodni park

Foto: Arhiv PRC

Posočje v luči Popisa 2002

Rezultate popisa prebivalstva, ki je bil v Sloveniji izveden v začetku leta 2002, je Statistični urad Republike Slovenije objavil pozno spomladi 2003. Takšni podatki so vedno zanimivi, saj povedo, kaj se skozi desetletja dogaja s prebivalstvom in z drugimi opazovanimi kategorijami. Še posebej so pomembni za območja, kot je Posočje, saj tu prebivalstvo že desetletja številčno izrazito upada in se stara.

In kaj kažejo podatki iz lanskoletnega popisa? Čeprav bi si na tako vprašanje vsakdo želel nedvoumen odgovor, je treba opozoriti, da temu ni vedno tako. Metodologija (način) zajemanja podatkov se je od Popisa 1991 do Popisa 2002 bistveno spremenila. Ker se spreminja tudi vsebina popisov, določenih primerjav med obema letoma ni mogoče podati. V nadaljevanju vas bomo sproti opozarjali, katere spremembe metodologije moramo upoštevati pri "branju" podatkov.

Zmanjševanje števila prebivalstva

V zadnjem stoletju se je v Posočju (danes območje treh občin, še ob Popisu 1991 območje ene) število prebivalstva bistveno zmanjšalo, skoraj prepolovilo. Konec 19. stoletja (leta 1896) je na tem območju živelo dobrih 33 tisoč prebivalcev, pol stoletja kasneje (leta 1948) le še 24 602. V drugi polovici prejšnjega stoletja je število prebivalstva stalno upadalo in ob predzadnjem popisu leta 1991 znašalo le slabih 21 tisoč. Popis leta 2002 je zabeležil, da v Posočju živi manj kot 20 tisoč ljudi.

V nekaj več kot 100 letih se je število prebivalstva zmanjšalo za dobrih 40 odstotkov. Ob tem naj opozorimo na uvodoma omenjen spremenjen način zajemanja prebivalstva ob Popisu 2002. Sprememba, ki se nanaša na prebivalce, ki več kot eno leto prebivajo v tujini, na priseljene osebe, ki vsaj eno leto živijo v Sloveniji, in na stanovalce določenih ustanov (npr. domov za ostarele), je podrobno obrazložena pod *Tabelo 1*. To vsekakor nekoliko izkrivi primerjavo med letoma 1991 in 2002, ne more pa zanikati dejstva, da je v zadnjem desetletju število prebivalstva v Posočju upadlo.

Tabela 1: Gibanje števila prebivalstva v Posočju (občine Bovec, Kobarid in Tolmin) po popisih

Leto	1869	1948	1991	2002 (31. 3.)*
Skupno število prebivalstva	33.072	24.602	20.975	19.808
Indeks 1869 = 100	100	74,4	63,4	59,9

Vir: Popisi prebivalstva oz. register prebivalstva

Op.* Metodološko pojasnilo: Najpomembnejša razlika med definicijama prebivalstva v Popisu 1991 in Popisu 2002 je, da v zadnjem popisu kot prebivalci Slovenije niso več upoštevane osebe, ki imajo v naši državi stalno ali začasno prebivališče, vendar prebivajo že več kot eno leto v tujini (zdomci). V Popisu 2002 so prvič upoštevali trajanje prebivanja v Sloveniji in kot prebivalce upoštevali tudi priseljene osebe, ki v Sloveniji prebivajo vsaj eno leto, ne glede na to, ali imajo prijavljeno prebivališče. V Popisu 2002 so osebe, ki dejansko prebivajo v določenih ustanovah (npr. domovi za starostnike), upoštevali kot prebivalce naselja, v katerem je ustanova, medtem ko so bile take osebe v Popisu 1991 štete kot prebivalci naselij njihovega stalnega prebivališča.

Prebivalstvo med popisoma

Zaradi dostopnosti podatkov bomo v nadaljevanju podrobneje primerjali podatke iz popisov v letih 1991 in 2002.

Iz *Tabele 2* lahko razberemo, da je v dobrem desetletju skupno število prebivalstva (v vseh treh občinah) upadlo z 20.975, kolikor jih je bilo v letu 1991, na 19.808 prebivalcev v letu 2002. To pomeni približno 5,6 odstotno zmanjšanje.

Najslabša starostna struktura prebivalstva

S stalnim zmanjševanjem števila prebivalstva se je spreminjala tudi njegova starostna struktura. Iz Posočja je predvsem zaradi pomanjkanja "ustreznih" delovnih mest odhajalo mlado, delovno aktivno prebivalstvo. Danes imamo v primerjavi z ostalo Slovenijo najslabšo starostno strukturo prebivalstva, kar lahko vidimo v deležu posameznih starostnih kategorij in v indeksu staranja prebivalstva.

Ker je ob popisu leta 1991 območje sedanjih treh občin pokrivala še enotna občina Tolmin, bomo primerjali podatke iz let 1991 in 2002 za celotno Posočje skupaj. V *Tabeli 3* lahko vidimo, da se je kategorija najmlajšega prebivalstva do vključno 14 let v dobrem desetletju zmanjšala z 19,6 od-

stotka (1991) na 14,3 odstotka (2002) celotnega prebivalstva. Istočasno se je povečeval delež prebivalstva v starosti od 15 do 65 let, in sicer z 63,8 odstotka na 67,1 odstotka. Povečal se je tudi delež najstarejše kategorije prebivalstva, to je tistih nad 65 let (z 16,6 odstotka na 18,6 odstotka). Podobni trendi so značilni tako za Goriško statistično regijo kot za preostalo Slovenijo, vendar so v Posočju posebej izraziti.

Najstarejše prebivalstvo ima Bovec

V opazovanem obdobju se je poslabšalo tudi razmerje med najmlajšo in najstarejšo starostno kategorijo prebivalstva (indeks staranja prebivalstva). V *Tabeli 4* so ob številu prebivalcev posamezne občine zabeleženi indeksi staranja.

Indeks staranja prebivalstva za celotno Slovenijo je leta 1991 znašal 53,3, za Posočje (nekdanja občina Tolmin) pa 85,1. V desetih letih se je poslabšal tako v celotni Sloveniji (na 96,3) kot v posameznih posoških občinah. "Najstarejše" prebivalstvo ima občina Bovec (indeks staranja 139,8), "najmlajše" pa občina Tolmin, kjer

Tabela 2: Število prebivalstva v Posočju po popisih v letih 1991 in 2002

Občina	1991	2002 (31. 3.)
Bovec		3.138
Kobarid		4.472
Tolmin *	20.975	12.198
Posočje	20.975	19.808
Indeks (1991 = 100)	100	94,4

Vir: Zavod RS za statistiko, Rezultati popisa 1991, Popis 2002

Op.* Metodološko pojasnilo: V podatkih za leto 1991 občina Tolmin zajema vse tri današnje občine.

Tabela 3: Starostna struktura prebivalstva leta 1991 (31. 12. 1991) in leta 2002 (31. 3. 2002) - deleži

Občina	0–14 let (v %)		15–64 let (v %)		Nad 65 let (v %)	
	1991	2002*	1991	2002*	1991	2002*
Bovec		13,3		67,3		19,4
Kobarid		14,7		65,2		20,1
Tolmin		14,5		67,7		17,8
Posočje	19,6	14,3	63,8	67,1	16,6	18,6
Goriška regija	19,8	14,6	66,7	69,0	13,4	16,4
Slovenija	20,6	15,2	68,5	70,2	10,9	14,6

Vir: Zavod Republike Slovenije za statistiko, Rezultati popisa 1991; Statistični letopis Slovenije 1997; SURS, Popis 2002

Op.* Metodološko pojasnilo: Zaradi različne metodologije zbiranja podatki niso primerljivi (glej opombo pod Tabelo 2), saj ni mogoče uporabiti istega vira. Statistični letopis za leto 2002 za občine ne navaja več podatkov po starostni strukturi prebivalstva.

Tabela 4: Gibanje indeksa staranja posoškega prebivalstva v zadnjih desetih letih

Občina	Prebivalci skupaj (31. 12. 1991)	Indeks staranja	Prebivalci skupaj (31. 3. 2002*)	Indeks staranja
Tolmin*	20.975	85,1	12.198	126,9
Bovec			3.138	139,8
Kobarid			4.472	133,3
Goriška regija	119.940	67,7	118.511	111,8
Slovenija	1.965.986	53,3	1.964.036	96,3

Vir: Zavod republike Slovenije za statistiko, Rezultati popisa leta 1991, Ljubljana, 1994; Statistični letopis RS 1996, SURS, Popis 2002

Op.* Metodološko pojasnilo: V podatkih za leti 1991 in 1995 občina Tolmin zajema območje vseh sedanjih občin.

znaša indeks staranja "le" 126,9. Vrednost bistveno prekaša povprečje v Sloveniji, kar pomeni, da je prebivalstvo Posočja precej starejše od slovenskega povprečja.

Največ je žensk

Podatki kažejo, da se je v desetletnem obdobju, ko je število prebivalstva sicer upadlo, rahlo povečal delež moške populacije. To velja tako za

Slovenijo kot za Posočje (v Posočju porast z 48,3 na 48,9 odstotka). V letu 1991 je bilo od 20.975 prebivalcev 10.840 (51,7 odstotka) žensk in 10.135 (48,3 odstotka) moških. V letu 2002 pa je bilo od 19.808 prebivalcev 10.122 (51,1 odstotka) žensk in 9.686 (48,9 odstotka) moških. V povečanju deleža moških se odraža spremenjena metodologija zajemanja podatkov. V zadnjem popisu so med pre-

bivalce prvič štete tudi priseljene osebe, ki v Sloveniji prebivajo vsaj eno leto, ne glede na to, ali imajo tu prijavljeno prebivališče.

Povprečna velikost gospodinjstev

Zanimiv je podatek o velikosti gospodinjstev. Še posebej, če ga spremljamo skozi daljše časovno obdobje. Nazorno pokaže, kako se nekoč velika gospodinjstva manjšajo, krčijo na ožjo družino (starši in otroci), ki v modernem času postaja vse manjša. Prav zato bi pričakovali, da se je ob znatnem nižanju števila prebivalstva v Posočju zmanjšala tudi povprečna velikost gospodinjstev. Podatki tega ne potrjujejo.

Iz Tabele 5 je razvidno, da se je povprečna velikost gospodinjstev v Posočju le rahlo zmanjšala, medtem ko je zmanjšanje na območju celotne Slovenije opaznejše (od 3,1 člana v letu 1991 na vsega 2,8 člana v letu 2002). Ob tem je treba poudariti, da

Tabela 5: Povprečna velikost gospodinjstev v letih 1991 in 2002

Občina	Povprečna velikost gospodinjstva	
	1991	2002
Bovec		2,5
Kobarid		2,7
Tolmin	2,8	2,7
Slovenija	3,1	2,8

Vir: Statistični letopis Slovenije 1992; Popis 2002

je Posočje že leta 1991 imelo povprečno velikost gospodinjstva, ki ga ima Slovenija dobro desetletje kasneje. Podatek potrjuje, da aktivno prebivalstvo iz Posočja odhaja že desetletja, kar pa se odraža na velikosti gospodinjstev, ki ostajajo.

mag. **Almira Pirih** in **Brigita Bratina**,
Posoški razvojni center

V naslednji številki:

- Aktivnost prebivalstva,
- Mladi in izobraževanje.

Utrinki

OKROGLIH STO

Podbrdo – Naj vam predstavimo najstarejšo prebivalko Zgornjega Posočja, ki je v začetku letošnjega leta praznovala okroglih sto let. **Jožefa Mlakar** s Porezna, po domače **Nejcova**, je s svojim soprogom živela na kmetiji. Ni jima bilo vedno lahko, vendar je bila Jožefa iznajdljiva in kljub temu, da ni nikoli obiskovala šole, je znala dobro računati. Dodaten zaslužek ji je prinašal "kontrabant". Iz Jugoslavije v Italijo je "švercala" špirit in kavo ter s prodajo zaslužila kakšno dodatno liro. Njeni prija-

telji so nam povedali, da je bilo pri njej doma vedno veselo. In tudi danes ni nič drugače. Še vedno je vesela, čila, dobre volje in se ob glasbi rada zavrti. Letom navkljub rada srkne kakšen "šnopček" in mogoče je prav to recept za visoko starost.

Jožefa živi v domu za starejše občane šele zadnjih nekaj let, prej pa je 15 let živela pri hčerki **Lucijani** v Podbrdu. Z možem sta imela tri otroke. Nejcova ima pet vnukov, sedem pravnukov in dva prapravnuka, ki jo zelo radi obiščejo.

Besedilo in foto: Peter Kovačič

SOŽITJE

Tolmin – **Sožitje** je zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, ki ne skrbi samo zanje temveč nudi raznovrstno pomoč tudi njihovim staršem in ostalim članom družine. Njeni začetki segajo v leto 1963. Danes je vanjo vključenih 51 lokalnih društev iz celotne Slovenije, med njimi tudi tolminsko, in več kot 20.000 oseb s posebnimi potrebami, njihovi starši, sorodniki in strokovnjaki z različnih področij pa tudi tisti, ki so se zaradi svojega humanega prepričanja

odločili pomagati. Zveza skrbi za osnovne pogoje delovanja na območju celotne Slovenije, društva pa poskrbijo za t. i. individualni pristop.

Tolminsko društvo šteje prek 100 članov iz celotnega Posočja. Konec septembra so v Tolminskih koritih organizirali družabno srečanje, na katerem so se nam predstavili s pesmijo in krajšim kulturnim programom. Najzaslužnejši so prejeli tudi priznanja za nesebično pomoč.

Besedilo in foto: Peter Kovačič

Na posoški strani Alp ...

Kot vsako leto nas je tudi tokrat zanimalo, kakšna je bila letošnja poletna turistična bera. Obrnili smo se na lokalni turistični organizaciji (LTO), ki delujeta v Zgornjem Posočju. Radovednost o obiskanosti naših krajev v času glavne turistične sezone so nam zaenkrat potešili na **LTO Sotočje**, ki pokriva občini Kobarid in Tolmin, na podatke za občino Bovec, za katero skrbi **LTO Bovec**, pa bomo morali počakati do naslednje številke ...

Iz osemmesečnega poročila o delu **LTO Sotočje** smo lahko razbrali, da sta občini Kobarid in Tolmin (pri vseh kazalcih, s katerimi se meri uspešnost turizma na tem območju) že konec avgusta prepričljivo presegli celoletne številke iz leta 2002. Direktor LTO Sotočje **Janko Humar** ob tem dodaja, da zanesljivo rast turistične realizacije na območju omenjenih občin ugotavljajo že od ustanovitve lokalne turistične organizacije (1999), letošnje leto pa bo v vseh pogledih rekordno. Že konec avgusta je bilo zabeleženih več kot 19 odstotkov nočitev in za 20 odstotkov več obiskovalcev kot v celotnem lanskem letu. Za lažjo predstavbo si oglejmo tabeli (*desno*), ki primerjata prihode in nočitve obiskovalcev.

Iz tabel je razvidno, da je na območju, ki ga pokriva LTO Sotočje, v letošnjem letu prenočevalo 66.792 gostov (34.383 domačih in 32.409 tujih), medtem ko so jih v lanskem letu našteali 42.259. Število domačih in tujih obiskovalcev je v primerjavi s predhodnim letom zraslo za več kot polovico. Direktor rezultat pripisuje velikemu številu sončnih dni in dodaja: *“rast realizacije na nacionalni ravni znaša pribl. 2 odstotka glede na predhodno leto, zato lahko samozavestno zatrdimo, da je naš rezultat odraz dobrega dela vseh turističnih ponudnikov na našem območju ter naših tržnih aktivnosti.”*

Kratka povprečna doba bivanja

Med podatki tudi letos izstopa kratka povprečna doba bivanja; domači gostje se v povprečju zadržijo dva dni, tuji pa 2,4 dneva. Bivalna doba je za dan in pol krajša od slovenskega povprečja, kjer domači gostje bivajo po 4 dni, tuji pa 3,1 dan. Humar poudarja, da je to v največji meri posledica neoptimalne strukture namestitvenih

Občina Tolmin	2003 (jan-avg)			2002 (jan-avg)			Indeks 2003/02		
	domači	tuji	skupaj	domači	tuji	skupaj	d/d	t/t	sk/sk
Nočitve	11.876	8.372	20.248	5.558	7.782	13.340	214	108	152
Gostje	4.157	3.311	7.468	2.532	2.739	5.271	164	121	142
Doba bivanja (v dneh)	2,9	2,5	2,7	2,2	2,8	2,5	130	89	107

Občina Kobarid	2003 (jan-avg)			2002 (jan-avg)			Indeks 2003/02		
	domači	tuji	skupaj	domači	tuji	skupaj	d/d	t/t	sk/sk
Nočitve	22.507	24.037	46.544	11.821	17.098	28.919	190	141	161
Gostje	13.381	10.419	23.800	6.327	8.452	14.779	211	123	161
Doba bivanja (v dneh)	1,7	2,3	2,0	1,9	2,0	2,0	90	114	100

kapacitet. Na območju LTO Sotočje sta samo dva hotela, hoteli pa so ključni igralci na trgu večjih organizatorjev potovanj in paketnih, večdnevni aranžmajev.

Struktura in primerjave obiskovalcev po narodnosti

Struktura obiskovalcev občin Kobarid in Tolmin je med najpomembnejšimi emitivnimi trgi enaka tisti na nacionalni ravni. Največ je domačih nočitev, med tujimi pa si prva tri mesta delijo Nemci, Italijani in Avstrijci. Zanimiv je letošnji trend: medtem ko se je na nacionalni ravni, razen v primeru Nemčije, število nočitev nekoliko zmanjšalo, se je pri nas bistveno povečalo. *“Slovenskih nočitev smo imeli dvakrat več, nemških in avstrijskih 40 odstotkov več, italijanskih pa 12 odstotkov več kot leto poprej. Zanimivo je, da število obiskovalcev z nemškega govornega območja raste bistveno hitreje kot število neposrednih sosedov Italijanov. Prepričani smo, da se bodo ta gibanja s pridružitvijo EU spremenila in da je italijansko tržišče še velika neizkoriščena priložnost. Vzpodbudno je dolgo pričakovano oživiljanje območja Benelux - nizozemskih in belgijskih*

nočitev smo imeli dvakrat več kot leto prej. Med bolj eksotičnimi oz. za nas precej novimi obiskovalci so bili letos precej opazni Španci,” ugotavlja direktor LTO Sotočje.

Namestitvene kapacitete

Obstoječa struktura namestitvenih kapacitet po Humarjevem mnenju kaže na začetek razvoja. Edini namestitveni segment, ki je zadosten, so

	Država	2003	Delež (%)	2002	Indeks 2003/02	Indeks za Slovenijo
1	Slovenija	34.418	51,5	17.379	193	95
2	Nemčija	9.025	13,5	6.289	140	116
3	Italija	6.046	9,1	5.255	112	98
4	Avstrija	4.472	6,7	3.092	141	94
5	Nizozemska	2.144	3,2	1.177	178	127
6	Češka	1.499	2,2	1.253	117	114
7	Francija	1.337	2,0	1.473	89	129
8	Švica	1.040	1,6	654	155	139
9	V. Britanija	1.068	1,6	707	147	98
10	Belgija	850	1,3	408	203	96
11	Poljska	378	0,6	456	81	86
12	Hrvaška	449	0,7	504	87	96
13	Madžarska	500	0,7	501	97	111
14	ZDA	340	0,5	388	86	109
15	Španija	263	0,4	184	140	143
	Ostali	2.962	4,4	2.415	120	
	SKUPAJ	66.792	100	42.135	155	102

Vir: SURS

planinske koče in mladinski domovi. Z zadostnim številom kampov se lahko pohvalijo le v občini Kobarid, medtem ko v tolminski občini manjkata najmanj dva večja kampa (npr. v Tolminu in na Mostu na Soči). Tudi postelje v zasebnih sobah in apartmajih bi lahko bilo nekajkrat več, čeprav v zadnjih letih število raste. Nekoliko večjo težavo predstavljajo kakovostne postelje v hotelih in penzionih (manjka jih najmanj tisoč). Direktor je prepričan, da bi, če želimo iz turističnih potencialov narediti učinkovito gospodarsko dejavnost, morali razvoj v tej smeri sistematsko podpirati.

htevnejših zalogajev letošnjega leta (pribl. 9.500.000 SIT) je prenova in dopolnitev prospekta Dežela žive vode. Po besedah Janka Humarja bo prospekt, v katerem je predstavljena turistična ponudba (vključno s ponudniki na območju občin Kobarid in Tolmin), natisnjen predvidoma do konca novembra. LTO Sotočje je letos svojim članom (ponudnikom nočitev) prek info centra zagotovilo 1700 prenočitev.

Informacijski sistem

Ena izmed letošnjih najzahtevnejših nalog LTO Sotočje je graditev

vnašajo vse znamenitosti, namestitve, restavracije, športne aktivnosti ipd. ter ponudba in informacije o članih (<http://www.slovenia-tourism.si/sindex.htm>) ter

- vključevanje v rezervacijski sistem Feratel skupaj z ostalimi centri na območju Julijskih Alp (Bled, Bohinj, Bovec, Kranjska Gora) – v sistem se vnašajo podrobne informacije o posameznem ponudniku na našem območju, ki bodo omogočile neposredne rezervacije s kateregakoli konca sveta.

Humar poudarja, da je delo izjemno obsežno, saj je za vsako raven po-

trebno vnesti veliko slik in podatkov v štirih jezikovnih različicah. Prva dva sistema že uspešno delujeta, zagon rezervacijskega sistema pa pričakuje konec tega ali v začetku prihodnjega leta. "Zavedamo se, da smo šele na začetku naše poti. Prepričani sem, da po treh letih dela LTO Sotočje lahko upravičeno rečemo, da smo pomembno prispevali k uspešni umešitvi turizma na območju občin Tolmin in Kobarid na zemljevid slovenske turistične ponudbe."

Po osemmesečnem poročilu lokalne turistične organizacije Sotočje povzela **Tatjana Šalej Faletić**

Struktura kapacitet	Objekti	Postelje	Nočitve	Delež (%)
Hoteli, penzioni	12	360	13.864	21
Zasebne sobe in apartmaji	30	249	5.848	9
Planinske koče in mladinski domovi (CŠOD)	8	690	22.019	33
Kampi	4	520	25.061	38
Skupaj	54	1.819	66.792	100

Informacijska služba

V prvih osmih mesecih je tolminski turistično informacijski center (TIC) obiskalo 1.711 obiskovalcev, kar je za 231 več kot lani v celem letu. Največ je bilo domačih (452) in nemško govorečih (439) gostov. Sledili so jim Italijani (202), Angleži (121), Francozi (109), Nizozemci (95), Čehi (50), Izraelci (44), Španci (34), Američani (27) idr. 344 obiskovalcev je uporabilo internetni kotichek – največ Slovencev (94), sledijo pa jim Nizozemci (64), Angleži (32), Nemci (23) in Rusi (11). Na LTO Sotočje se lahko pohvalijo s številnimi prispevki o naših krajih ter ponudbi v domačih in tujih medijih, ki so neposredno prispevali k pospeševanju turistične realizacije. Sami oz. s pomočjo lokalnih vodnikov so spremljali in informirali vrsto domačih in tujih novinarjev.

Tržne aktivnosti

Skupaj z zainteresiranimi ponudniki so se na LTO Sotočje udeležili osmih mednarodnih sejmov in delavnic; do konca leta načrtujejo še dva tovrstna dogodka. V marcu so skupaj s *Posoškim razvojnim centrom* in predstavniki *Kobariškega gastronomskega kroga* izpeljali nekaj odmevnih predstavitev, med katerimi je zagotovo najbolj odmevala gala večerja za 200 eminentnih povablencev v *Casinoju Velden* v Vrbi na avstrijskem Koroškem. Eden izmed finančno za-

ustreznega informacijskega sistema na treh ravneh:

- oblikovanje lastnih internetnih strani (<http://www.lto-sotocje.si>), ki jih nameravajo prenoviti do konca leta;
- vključevanje ponudbe in ponudnikov v spletne strani nacionalnega informacijskega sistema LTIS, ki ga razvija *Slovenska turistična organizacija* – vanj se sistematično

TOPLI DNEVI SO V NAŠE KRAJE PRIVABILI VELIKO TURISTOV. Foto: Peter Kovačič

Utrinki

SIRARSKI UČNI CENTER

Krn – Združenje malih sirarjev Slovenije in **Sirarsko društvo Tolminc** sta v vasi Krn v obnovljeni sirarni med 10. in 12. oktobrom organizirala tridnevni sirarski seminar na temo *Napake pri izdelovanju sira*.

Seminarja se je udeležilo 35 slušateljev iz cele Slovenije, vodil pa ga je **Ivan Larcher** iz sirarskega centra **Carmejan** v Franciji. Prelepo okolje, lepo urejena učilnica, odlična domača hrana planinske koče na planini Kuhinja, zanimiva tematika ter predavanja so bili razlogi za dobre občutke udeležencev po končanem seminarju. Ti so zatrdili, da se bodo pod Krn še vrnili.

Predstavniki **Občine Kobarid**, **Triglavskega narodnega parka** ter **Kmetijskego gozdarskega zavoda** iz Nove Gorice so poskrbeli, da so bili

prostori za seminar pravočasno opremljeni, saj je bil sirarski učni center dokončan šele pred kratkim. Skupaj z vaščani Krna obljublajo, da bo uradna otvoritev še v letošnjem letu. Sirarji lahko tako že v tej zimi pričakujejo nova izobraževanja, za katera je veliko zanimanja.

Davorin Koren, Sirarsko društvo Tolminc

FURLANI ODKRIVALI SLOVENSKO PRESTOLNICO

Ljubljana – V drugi polovici septembra se je v Ljubljani odvijal 80. kongres **Furlanskega filološkega društva** (Societât filologiche furlane), ki je tokrat drugič v zgodovini potekal izven matične domovine. Zaradi slabe obveščenosti v slovenskem prostoru so med prisotnimi prevladovali predvsem udeleženci iz Furlanije, sodelovalo pa je tudi nekaj Italijanov iz Trsta, njegove okolice in drugih delov Italije.

Kongresa se je udeležila le peščica zamejskih Slovencev in slovenskih Primorcev, medtem ko prebivalci naše prestolnice za kongres skorajda niso vedeli. To je tudi razlog, da je EPI-jeva novička (tokrat izjema) malce daljša.

Uradni začetek srečanja je predstavljal sprejem članov Predsedstva **Furlanskega filološkega združenja** pri ljubljanski županiji, sledil pa je ogled zgodovinsko-umetniških in arhitektonskih lepote mesta. Proti večeru so se sodelujoči zbrali na koncertu trolil **Simfoničnega orkestra Furlanije - Julijske krajine**, ki ga je priredilo **Združenje Mittelfest** iz Čedad. Drugi dan kongresa je bil v glavnem posvečen predavanjem in predstavitev, uvodoma pa smo lahko prisluhnili ubranemu petju **Okteta Simona Gregorčiča** iz Kobarida. Zbrane je najprej nagovoril predsednik Furlanskega filološke-

Človek, ki je vse prej kot birokrat

Tokrat smo za ambasadorja izbrali **Zdravka Likarja**, načelnika Upravne enote Tolmin, človeka, za katerega rek "Kapo dol!" ne bi mogel bolj veljati. Je koordinator slovensko-italijanske komisije za vojaška grobišča, avtor desetletnega programa obnove kulturne in zgodovinske dediščine v Posočju, avtor ideje o Kobariški zgodovinski poti, soustanovitelj Fundacije Poti miru v Posočju in predsednik uprave fundacije, dela v odboru Kobariškega muzeja in Tekaškega kluba Kobarid, je načelnik mladinskega odseka ter tajnik Planinskega društva Kobarid ... In še bi lahko kaj našli.

Ali ste bili tako aktivni že v študentskih letih?

Lahko bi se tako reklo. Vključeval sem se v razne študentske organizacije, tri leta sem bil predsednik *Kluba tolminskih študentov*. Slednji je tedaj prirejal razne športne, kulturne in družbene manifestacije v Ljubljani in v občini Tolmin. Dejaven sem bil v raznih društvih, predvsem v *Planinskem društvu Kobarid* (PD), kjer sem postal načelnik mladinskega odseka, predsednik gradbenega odbora za gradnjo koče na Stolu, leta 1981 pa še predsednik društva. Posebej sem bil dejaven pri organiziranju odpora proti nameravani gradnji hidroelektrarne (HE) na reki Soči pri Kobaridu.

Se pravi, da ste bili tudi upornik?

Že leto po tem, ko sem bil imenovan za načelnika *Skupnih služb občine Tolmin* in sem postal član izvršnega sveta, se je ponovno razvila razprava o gradnji HE (leta 1979). Moja pisarna na občini je takrat postala sedež "upornikov", kjer smo se

V KOČI NA MATAJURJU se bo prihodnje leto Zdravko lahko ponovno poveseil z beneškimi prijatelji. Praznovali bodo odpravo meje med Slovenijo in Italijo.

Utrinki

► ga združenja **Lorenzo Pelizzo**, nato pa so se zvrstili pozdravi predstavnikov slovenskih in italijanskih oblasti. Slovensko stran je zastopal podsekretar Ministrstva za kulturo **Silvester Gaberšček**, italijansko pa predsednik Deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine **Riccardo Illy**. Obe strani sta izrazili zadovoljstvo spričo tako pomembnega koraka v osnovanju medsebojnega povezovanja med Ljubljano in Vidmom oz. Trstom. Kongres je namreč predstavljal enega prvih živih stikov slovenske in furlanske

narodne identitete na kulturno-institucionalni ravni.

V nadaljevanju je spregovoril tudi učitelj, novinar, publicist in multimedialni operater **Giuseppe Mariuz**, ki je v svojem predavanju *Čezmejna televizija za obveščanje brez meja* poudaril, da bi morala na že obstoječi italijansko-slovenski televizijski mreži "najti svoj prostor in možnost uveljavljanja tudi furlanščina".

Zanimivo predstavitev umetniške poti Slovincem manj znanega slikarja **Giulia Quaglie** (1668–1751) je podal ravnatelj Mestnih muzejev v

Vidmu in profesor umetnostne zgodovine na videmski univerzi **Giuseppe Bergamini**. Kot zanimivost naj omenimo, da je Giulia Quaglio, ki izhaja iz bližine Coma v Lombardiji, po njegovem 20. letu pot zanesla v Videm, kjer je delal kot samostojni freskant. Na začetku 18. stoletja se je odzval povabilu ter nekaj let ustvarjal v Ljubljani. V tem času je poslikal najznamenitejšo ljubljansko cerkev, stolnico, ki je bila takrat še v gradnji. Kasneje je ob pomoči sina **Rafaela Quaglie** poslikal strop semeniške knjižnice, strop v stranski

kapeli v stolnici ter obok nad prezbiterijem romarske cerkve v Obršljanu pri Komnu. Njegove poslikave lahko občudujemo tudi na stropu in slavlolu goriške stolnice.

Pomena oglejskega patriarhata, katerega najneposrednejšo dediščino predstavljata Furlanija in Slovenija, se je v svojem predavanju dotaknil prof. **Sergio Tavano**, avtor več sto znanstvenih prispevkov o kulturnih in umetnostnih pojavih na ozemlju med Jadranom in Srednjo Evropo. Zaključil je z mislijo, da "narodnost nima bioloških temeljev,

zbirali nasprotniki omenjene gradnje. Poleg legalnih smo se morali občasno posluževati tudi ilegalnih, celo diverzantskih metod delovanja.

Med Beneškimi Slovenci ste prav gotovo najbolj poznana osebnost na naši strani meje.

Rudi Pavšič je za časopis *Novi Matajur* pred leti zapisal, da bi, če bi med Benečani vodili anketo, sodil na prvo mesto lestvice najbolj poznanih osebnosti na naši strani.

Kdaj je zamejstvo postalo del vašega vsakdana?

Leta 1983 sem bil izvoljen za predsednika *Občinske konference SZDL* (Socialistične zveze delovnega ljudstva) **Tolmin**. Posvetil sem se krajevnim skupnostim in še posebej zamejstvu. Takrat sem pričel spoznavati njihovo življenje in odpor zoper asimilacijo Slovencev v Nadiških in Terskih dolinah, Reziji ter Kanalski dolini. Danes poznam praktično vse in vsakogar v našem zamejstvu. Pomagal sem in še pomagam kulturnim in športnim društvom, šoli, slovenskim duhovnikom in časopisom, *Planinski družini Benečija*, županom ...

Najbolje se počutim prav v Benečiji, to pa zaradi dobrih in pričnih ljudi.

Danes tako zelo poznani Kobariški muzej je bil pravzaprav vaša ideja?

Ideja o muzeju v Kobaridu se mi je porodila konec julija 1989, ko sem med dopustom stikal po starih knjigah in fotografijah. Prišel sem do spoznanja, da se Kobarid s svojo zgodovino lahko dostojno predstavi svetu. Takoj prvi dan nove službe, tega leta sem bil izvoljen za člana *Izvršnega sveta občine Tolmin* in imenovan za sekretarja za *občo upravo*, sem se lo-

til doslej mojega največjega projekta: izgradnje muzeja in postavitve muzejske zbirke v Kobaridu. Pri tem moram povedati, da so mi pomagali **Vojko Hobič, Miloš Volarič, Jože Šerbec, Toni Šavli, Ivo Konavec, Željko Cimprič, Pavel Sivec** ter okoli 25 drugih fantov in deklet. Pomembno vlogo sta odigrala tudi *Goriški muzej* in *Zavod za spomeniško varstvo* iz Nove Gorice.

Delo z muzeji vam očitno ustreza. Sodelovali ste pri snovanju Tolminskega muzeja in pri projektu osamosvojitve posoških muzejev. Je raziskovanje zgodovine mogoče eden vaših najljubših konjičkov?

28-KILOMETERSKEGA TEKA OKOLI LJUBLJANE se je Zdravko s prijateljema Edijem in Borisom udeležil kar 26 krat.

Bo kar držalo. Rad stikam po porumenelih listih, arhivih in knjigah. Sam imam bogato knjižnico in arhiv.

Veliko pišete.

Napisal sem veliko člankov, potopisov in novic v *Planinskem vestniku*, redno objavljam v časopisih *Dom* in *Novi Matajur*. Sem urednik in pisec knjige *Kobarid*, sourednik in pisec knjige *Kobariški muzej*, pisec knjige o partizanskem komandantu, mojem stricu **Francu Uršiču - Jošku**, avtor knjige ob *50-letnici PD Kobarid* ter knjige o **Alojzu Fonu - Hulju**.

Alojz Fon - Huljo je bil vaš velik prijatelj.

Da, moj velik prijatelj, ki se je pri

odpiranju granate smrtno ponesrečil. Z njim sem preživel toliko nenavadnih, nevsakdanjih stvari, ki jih težko opišem. Bil je človek, ki se rodi vsakih dvesto let. Orjak po moči in postavi, zviti in izjemen poznavalec narave. Športnik, alpinist, vojak, lovec, izreden delavec, gorski reševalec ... Na športnih tekmovanjih v teku, smučarskem teku, biatlonu in v hoji po gorah sva si bila tekmeča, vendar hkrati prava športna prijatelja.

Kar v dveh knjigah: *Obranili domovino* Janeza Švajncerja in *Dan prej*, ki so jo izdale Primorske novice leta 1994, je opisano vaše delovanje v vojni za samostojno Slovenijo.

Seveda sem bil takoj vpoklican, saj sem vse od zaključka vojaščine poveljeval posebnim enotam za protidiverzantsko in diverzantsko delovanje. Kot poveljnik diverzantskega odreda sem bil z enoto premeščen na Kobariško k mejnim prehodoma Robič in Livek. Omeniti moram, da v tistih dneh večkrat nisem izpolnjeval povelj višjih poveljstev. Ukazano mi je namreč bilo, da moram s svojo enoto in drugimi enotami napasti mejni prehod Robič in karavlo Livške Ravne. S pogajanji sem dosegel enak učinek, kot bi ga z ognjem. Robič je bil prvi mejni prehod v Sloveniji, ki je bil odprt, karavla Livške Ravne pa je prav tako prišla v naše roke. Le žrtev, ki bi zanesljivo bile na obeh straneh, ni bilo.

Omenili ste, da je šport del vašega življenja.

Od kar pomnim, se ukvarjam s športom. Petkrat sem se udeležil znamenitega 70 km dolgega smučarskega teka Marcialonga, 26 let zapored se udeležujem 28-kilometerskega te-

Utrinki

temveč kulturne in zgodovinske, in zato zahteva etnične pristope".

Na koncu sta glavna koordinatorja kongresa prof. **Enos Costantini** iz Čedadada ter diplomirani etnolog in sociolog **Silvester Gaberšček** predstavila dve obsežni publikaciji, izdani ob tej priložnosti: *Slovenia: un vicino da scoprire* in *Dobrodošli v Furlaniji*. Costantiniju in Gaberščku, urednikoma publikacij, je uspelo zbrati več kot 50 strokovnjakov iz različnih področij, ki so v omenjenih delih iz najrazličnejših zornih kotov predstavili Slovenijo v italijanskem, Furlani-

jo pa v slovenskem jeziku.

Primorci nikakor ne smemo oporekati vzpostavljanju vezi med Ljubljano in Vidmom in ohranjanju zgolj vlogo zadržanih opazovalcev. Lahko smo zadovoljni, da prihaja do prvih premikov na tem področju. Naposled je napočil čas, da Ljubljana poleg nenehnega izkazovanja naklonjenosti svojim severnim sosedom, uvidi sosede na zahodni slovenski meji, se malo bolje seznani z njihovo bogato kulturo, njihovimi jeziki in narečnimi govori, v katerih se zrcalijo mnoge jezikovne prvine, ki

jasno kažejo na to, da je kljub političnim nasprotjem, sporom in vojniam skozi vso zgodovino med slovanskim in romanskim življenjem vladalo neke vrste sožitje. To pa je lahko tudi priložnost za Tolminsko! Naši sosede Furlani in Italijani so v času kongresa navdušeno odkrivali lepote Ljubljane ... Ne smemo pozabiti, da so se morali tja pripeljati preko Primorske. Opaziti je bilo njihove nekoliko zmedene odzive, ko jih je osebje Cankarjevega doma ogovarjalo samo v angleščini. Na Tolminskem se gostom, ki se jim

komunikacija v italijanščini zdi povsem samoumevna, kaj takega najverjetneje ne bi pripetilo. Nenazadnje ima Tolmin idealno strateško pozicijo med obema centroma. Da ne omenjamo tukajšnjih lepôt, nad katerimi so Furlani, kljub očitkom glede slabega vzdrževanja cest, vedno znova očarani. Zato bi bilo dobro izkoristiti zgodovinski trenutek, najti ustrezno temo in organizirati slovensko-furlanski kongres manjših razsežnosti in si s tem utreti nove poti do Ljubljane in Vidma.

David Bizjak

ka okoli Ljubljane, hodim v tuja in domača gorstva ...

Kateri šport pa je za vas številka ena?

To je prav gotovo planinarjenje. Brez gora si ne predstavljam življenja. Matajur, Krn in Stol so moj "tris".

Slišala sem, da se pripravljate na praznovanje ob vstopu v Evropsko unijo (EU)?

Seveda se že pogovarjamo, na kakšen način bomo praznovali vstop Slovenije v EU in kje bomo pripravili prireditev. Praznovali bomo odpravo meje med Slovenijo in Italijo, prost pretok blaga, storitev, idej in ljudi ... Za nas, ki živimo ob meji, bo to največja pridobitev. Koliko nevšečnosti nam je povzročila ta meja! Skrbi, jeze, žalosti, obupa ... Prihodnje leto se bomo v noči s 30. aprila na 1. maj z vseh strani z baklami povzpeli na vrh Matajurja in točno opolnoči prižgali kres. To bo srečanje prebivalstva in ne politikov. Tako bomo odpravili mejo na neposreden način in nič nas ne bo stalo. Drugi bodo za to potrošili milijone.

Sedaj ste načelnik Upravne enote Tolmin.

Načelnik Upravne enote Tolmin sem že skoraj osem let. Imam zelo

SPREJEM MILANA KUČANA na Svetovnem prvenstvu v kajaku in kanuju (1991). Zdravko je bil direktor organizacijskega odbora prvenstva.

dobre sodelavce. Pritožb občanov imamo zelo, zelo malo. To je znak, da dobro opravljamo naše delo. Prav te dni smo pričeli z gradnjo nove stavbe državnih organov. Poleg Upravne enote bodo v stavbi še **Geodetska uprava**, inšpekcija, po vsej verjetnosti pa tudi **Davčna uprava**. Občani bodo tako lahko na enem mestu uredili vse zadeve iz državne pristojnosti. Upravna enota Tolmin opravlja državne zadeve na ozemlju občin Bovec, Kobarid in Tolmin.

Za konec nam povejte, v čem je skrivnost vašega uspeha?

Uspešen si lahko, če imaš veliko poznanstev in si iznajdljiv. Še najpomembnejša pa je domišljija, ki omogoča, da ustvarjalno kombiniraš dana dejstva. Če se ukloniš postavljenim pravilom, je polom neizbežen. Besed "ne morem" ali "se ne sme" ne poznam. Mogoče včasih delujem nekoliko nenavadno, vendar ljudje, ki za vsako ceno spoštujejo postavljena pravila, hitro padejo v birokratske pasti. No, nisem prepričan, da bi bili potem občani zadovoljni in po vsej verjetnosti bi poslušal očitke, da se nič ne naredi. Da se razumemo. Ne delujem pa mimo zakonov.

Intervju pripravila: Patricija Rejek
Foto: Zasebni arhiv Zdravka Likarja

Utrinki

POHOD SPOMINA

Krn – Organizacijski odbor Krn, Pohod spomina bo 8. novembra organiziral tradicionalni pohod na Krn. Organizatorji tudi letos pričakujejo veliko število planincev, gorskih reševalcev, policistov, vojakov in tujih predstavnikov, ki bodo prispeli iz vseh smeri: bovske, bohinske, kobariške in tolminske.

Že šesto leto zapored bo na Krnu potekala slovesnost v spomin na padle vojake, preproste ljudi, ki so svoja življenja dali za vrednoto, ki se je človek ne zaveda, dokler je ne izgubi.

Petinsedemdeset let po koncu prve svetovne vojne, ki je terjala deset milijonov življenj, samo na soški fronti več kot milijon, se bomo spomnili ljudi, ki so bili z orožjem v rokah pahnjeni na morišče, kjer so se žrtve in vojni uspehi preštevali samo v številkah. Spomnili se bomo na navadnega človeka, ki je svoje življenje in upanje pustil nekje daleč od doma, na usode ljudi, ki jim je vojna za vedno spremenila ali uničila življenje in katerih imena so ostala

NA KRNU BO ŽE ŠESTO LETO ZAPORED potekala slovesnost v spomin na padle vojake.
Foto: Arhiv Zdravka Likarja

vklesana v kamen, vžgana v les ali pribita na križ.

Nešteto človeških usod in drobci zgodovine prve svetovne vojne so zapisani v naših krajih po vsem soškem bojišču od Jadranskega morja do Rombona. Središče vseh dogajanj v visokogorskih bitkah je bilo prav soško bojišče in Krn. Gora, na katero je pred več kot osemdesetimi leti padala toča izstrelkov, ki so sejali razdejanje in smrt.

Krn, katerega zavzetje je za obe vpleteni velesili v vojni simbolično pomenilo konec vojne, zmago in mir, bo tako tudi letos v upanju, da se takšne grozote ne bi nikoli več ponovile, povezal vse tiste, ki se bodo udeležili Pohoda spomina.

Janko Ručna

RAZSTAVA IN AVKCIJA

Tolmin – Na letošnjem kmečkem prazniku, ki je potekal 11. oktobra, je bilo predstavljeno in licitirano govedo rjave pasme ter drobnica. Prignanih je bilo šestinštirideset telic, osem prvesnic in štiri krave.

Sraka (Pica pica)

V prejšnji številki smo se posvetili raci mlakarici, ki je v Posočju pogosta vodna ptica. Tokrat se bomo sprehodili po poljih in travnikih, kjer se zadržujejo srake. V vsakdanjem pogovoru se srake velikokrat znajdejo v našem besednjaku. "Dere se kot sraka", "Krade kot sraka", "Na glavi ima sračje gnezdo" so rekla, ki simbolizirajo človeško naravo, hkrati pa povedo marsikaj zanimivega o ptici.

Sraka je ptica stalnica, ki jo prištevamo v družino vran. Njeno izrazito črno-belo obarvano perje se v soncu zeleno in modro lesketa. Z dolgim črnim repom krmari in lovi ravnotežje med letom ter na tleh. Ima močan črn kljun in črne noge. Na tleh poskakuje ali hodi. Hrani se s sadjem in žuželkami, ujame si miško, zadovolji pa se tudi z odpadki in povojenimi živalmi. Navadno jo lahko opazujemo na odprtih travnikih ali poljih s posameznimi drevesi.

Sračja gnezda

Bliža se zima, ko bo z dreves odpadlo listje in iz drevesnih krošenj bodo zazijale velike, na prvi pogled

SRAKE SO ZELO BISTRE ŽIVALI, v petju pa niso nikakršni virtuoz.

ne preveč urejene kepe vejic. To so sračja gnezda. Notranjost gnezda je iz blata, zemlje, mehko postlana, zgoraj je "streha" iz bodečih vej. Vsako pomlad samica v gnezdo izleže pet ali šest sivo zelenkastih jajc. V sračje gnezdo velikokrat podtakne svoje jajce tudi kukavica. Mlade srake se podobno kot papige zlahka naučijo posnemati glasove ali besede. V petju pa srake niso virtuoz. Običajno slišimo njihovo glasno kričanje, ki opozarja na bližajočo se nevarnost.

Je sraka ukradla vaš nakit?

Že od nekdaj je znano, da imajo srake in druge vrane zelo rade svetlikajoče predmete. Težko vam zagotovim, da je sraka ukradla vaš izgubljeni nakit, lahko pa z gotovostjo rečem, da rade pobirajo pokrovice pločevink.

Utrinki

Drobnica je štela deset jagnjic križank jezerskosolčavske in romanovske pasme, od katerih sta bile dve prodani. Tri ovce z jagnjeti zgoraj omenjene pasme so bile naprodaj, šest ovc bovske pasme pa ne. Med ovni je bil naprodaj le tisti jezerskosolčavske pasme, medtem ko sta bila texel in bovski oven samo razstavljeni. Kozice, križanke drežniško-bovske in burske pasme, so bile prodane že pred licitacijo, zato njihova cena ni znana. Razstavljenih je bilo tudi sedem koz drežniško-bovske pasme ter dve kozi srnastega tipa. Na povabilo **Oddelka za živinorejo pri Kmetijsko gozdarskem zavodu iz Nove Gorice** so sejem obiskali strokovni sodelavci iz Ukrajine. Vodja **Plem službe** (Služba za strokovno delo na področju selekcije in kontrole v živinoreji) ter strokovna sodelavka sta prišla iz Mukčeva na območju Zakarpatja v Ukrajini. Služba pokriva področja prireje mleka in mesa ter osemenjevanja govedi na območju celotnega Zakarpatja, kjer redijo 140.000 krav.

Klavdija Kancler, Oddelek za živinorejo KGZS, Zavod GO

	Št. prignanih živali	Najvišja izklicna cena	Povprečna izklicna cena	Št. prodanih živali
Sivo-rjavo govedo				
Telice	46	238.000	181.800	20
Prvesnice	8	200.000	158.000	4
Krave	4	162.000	144.500	/
Drobnica				
Jagnjice	10	17.000	15.600	2
Ovce	9	45.000	41.700	/
Ovni	3	30.000	30.000	1
Kozice	vse prodane pred licitacijo			
Kozli	1	25.000	25.000	1

Srake so bistre živali

Pred časom sem se sprehajal po lokalni cesti med Tolminom in Zatolminom, ko je nekaj metrov stran na tla treščil oreh in izpod trde lupine se je pokazalo užitno jedrce. Presenečen sem se razgledal po okolici in ugotovil, da v neposredni bližini ni nobenega orehovega drevesa. Pa se mi je posvetilo. Na bližnjem grmovju je čepela sraka in opazovala. Srake so zelo bistre živali, ki so se naučile tretji orehe in druge oreške. Z velikih višin jih spustijo na trda tla, npr. na cesto, tako da se ob trku razbijejo. V Ljubljani sem preteklo jesen opazoval srako, ki je imela posebej izdelano tehniko trenja orehov. V semaforiziranem križišču se je v trenutku, ko se je to izpraznilo, spustila v križišče, odložila oreh in odletela na luč javne razsvetljave. Avtomobili so speljali in s kolesi strli njen oreh. Ko se je križišče izpraznilo, je ptica priletela v križišče, pobrala strt oreh in odletela na malico. Ni kaj, naše srake so bistre živali.

Besedilo in foto: Gregor Torkar

Lepša prihodnost za NK Tolmin

Tokrat vam v rubriki društev predstavljamo *Nogometni klub (NK) Tolmin*, ki se z več kot 80-letnim delovanjem (ustanovljen je bil leta 1921) uvršča med najstarejše nogometne klube na Primorskem. V preteklosti so se v različnih obdobjih pojavljali vzponi in padci, vendar se je tradicija organiziranja igranja nogometa v Tolminu obdržala vse do danes.

V zadnjih letih je *NK Tolmin* svoje delovanje razširil na celotno Zgornje Posočje. Po številu članov, ki se športno udeležujejo v njegovih programih, je največji športni klub na tem območju. Lahko se nadejamo, da razvoj nogometne igre pri nas čaka lepa prihodnost.

Ekipa

Med najpomembnejše klubske dejavnosti spada športna vzgoja otrok in mladine. V NK je bilo v sezoni 2002/03 vključenih 162 igralcev, ki so bili razporejeni v različne starostne kategorije. Za člansko ekipo *NK PSC Tolmin* je treniralo in tekmovalo 24 igralcev, za mladince (U-18) 25 igralcev, za ekipo starejših dečkov (U-14) 30 igralcev, za mlajše dečke (U-12) 47 igralcev, za mini dečke (U-10) 22 igralcev in za cicibane (U-8) 14 igralcev. Vse selekcije so bile vključene v ligaška tekmovanja pod okriljem *Nogometne zveze Slovenije*. Število igralcev, ki sodelujejo v programih NK Tolmin, je še večje, če k članom kluba prištejemo fante s petih osnovnih šol Zgornjega Posočja, ki so sodelovali na nogometnih turnirjih. Te turnirje je NK v lanski sezoni organiziral drugo leto zapored, na njih pa je igralo 219 fantov v starosti od 7 do 14 let. Uprava kluba je zelo zadovoljna, da nogometni krožki delujejo na vseh osnovnih šolah v Zgornjem Posočju in da sodelovanje dobro poteka. Posebej velja izpostaviti sodelovanje z nogometnimi selekcijami iz Kobarida, kjer je delo z mladimi zgledno organizirano.

Rezultati

NK Tolmin sezono 2002/03 šteje za uspešno. To je bila hkrati tudi prva sezona, ki jo je vodila nova uprava na čelu s predsednikom **Bojanom Kavčičem** in v kateri je članska ekipa dosegla 1. mesto v *Primorski nogome-*

ČLANSKA EKIPA NOGOMETNEGA KLUBA TOLMIN.

Utrinki

TURNIR OBMEJNIH MEST

Tolmin – Dvanajst ekip iz Avstrije, Hrvaške in Slovenije se je v nedeljo, 5. oktobra, pomerilo na mednarodnem šahovskem turnirju obmejnih mest in krajev. Zmagala je ekipa **Pule**, drugo mesto pa je osvojila ekipa **šahovskega društva AET Tolmin** v postavi: **Matjaž Mikac**, ki je dobil medaljo za najboljšega igralca 1. deske, **Jure Škoberne**, najboljši igralec 2. deske, **Renato Škoberne**, 3. igralec na tretji deski, in **Edo Rozman**.

Na predvečer turnirja je potekal hitropotezni turnir za posameznike, ki se ga je udeležilo 22 tekmovalcev iz Avstrije in Slovenije. Prvo mesto je osvojil **Jure Škoberne**.

Šahovsko društvo AET Tolmin

KOLESARSKA DIRKA

Kobarid – **Kolesarski klub (KK) SOČA Kobarid** je v okviru občinskega praznika v začetku oktobra organiziral 28. tradicionalno dirko **Kobarid–Drežniške Ravne**. Na startu pred kobariško kinodvorano se je kljub deževnemu vremenu zbralo prek 150 kolesarjev, ki so se pomerili v 19-ih kategorijah. Tekme so se večinoma udeležili tekmovalci iz Slovenije, bilo pa je tudi nekaj predstavnikov iz sosednje Italije in Hrvaške. Na 10 km dolgi progi so se kolesarji spopadli s 600 m višinske razlike, vendar so zahtevno progo vsi uspešno premagali. Najboljši čas 23 minut, 54 sekund je dosegel **Leon Makarovič**, ki je v kategoriji *Pod 23*

absolutno zasedel 1. mesto. Prva mesta po posameznih kategorijah so zasedli: **Ženske A** – **Aja Opeka**, **Ženske B** – **Mojca Kališnik**, **Amaterji A** – **Simon Avbar**, **Amaterji B** – **Mitja Oter**, **Amaterji C** – **Jure Robič**, **Masters A** – **Alojz Može**, **Masters B** – **Boštjan Slak**, **Masters C** – **Miran Samokec**, **Masters D** – **Lojze Oblak**, **Masters E** – **Franc Mikuž**, **Masters F** – **Marko Rejec**, **Masters G** – **Adolf Križnar**, **Elite** – **Alfred Koschat**, **Mlajši mladinci** – **Dejan Bajt** in **Mladinci** – **Gašper Švab**. Mlajši kolesarji so se pomerili na nekoliko krajši progi s startom pod vasjo Drežnica. Tu so po kategorijah zmagali: **Dečki A** – **Nejc Rakuš**, **Dečki B** – **Tomaž Šernek** in **Dečki C** – **Mark Džamastagič**.

LESTVICA TRENUTNE UVRSTITVE SELEKCIJ NK TOLMIN (sezona 2003/04)

Člani PSC Tolmin: 3. SNL zahod (tekmuje 10 ekip) – doslej so zbrali 7 točk v devetih tekmah (2 zmagi, 1 remi, 6 porazov) in so uvrščeni na 8. mesto na lestvici.

Mladinci U-18 Tolmin: PNL (nastopa 11 ekip) – odigrali so 6 tekem in zabeležili 4 zmage, 1 remi in 1 poraz, kar jih uvršča na 4. mesto na lestvici.

Kadeti U-16 Tolmin: PNL (nastopa 10 ekip) – odigrali so 7 tekem in dosegli 4 zmage, 1 remi in 2 poraza. To trenutno zadošča za uvrstitev na 3. mesto na lestvici.

St. dečki U-14 Tolmin: Liga MNZ Nova Gorica (nastopa 5 ekip) – po štirih odigranih tekmah beležijo 4 zmage, kar pomeni 1. mesto na lestvici.

St. dečki U-14 Kobarid: Liga MNZ Nova Gorica (nastopa 5 ekip) – v isti ligi kot ekipa St. dečki Tolmin so trenutno uvrščeni na 4. mesto na lestvici (1 zmago, in 3 poraze).

ML. dečki U-12 Tolmin-Kobarid: Liga MNZ Nova Gorica (nastopa 11 ekip) – na petih srečanjih so odigrali 20 tekem in zabeležili 17 zmag ter le 3 poraze. To jih uvršča na 3. mesto na lestvici.

Mini dečki U-10 Tolmin: Liga MNZ Nova Gorica (nastopa 12 ekip) – na petih srečanjih so odigrali 20 tekem in dosegli 14 zmag, 1 remi in 5 porazov. To zadošča za 2. mesto na lestvici.

Cicibani U-8 Tolmin: Turnirski sistem. Doslej so na štirih turnirjih odigrali 6 tekem s svojimi vrstniki iz klubov MNZ Nova Gorica in zabeležili 4 zmage, 1 remi in 3 poraze.

trni ligi. Uspela se je obdržati tudi v 3. slovenski nogometni ligi (SNL) – zahod. Mladinska ekipa je uspešno igrala v Primorski ligi in si skoraj zagotovila preboj v 2. slovensko mladinsko ligo (SML) – zahod. Selekcije starejših dečkov, mlajših dečkov, mini dečkov in cicibanov so prav tako dosegle dobre rezultate. Posebej so se izkazali mlajši dečki, ki so se v ligi Malonogometne zveze Nova Gorica med enajstimi nastopajočimi ekipami uvrstili na 2. mesto.

Cilji letošnje sezone

NK bo poskušal v letošnji sezoni narediti korak naprej. Članska selekcija pod vodstvom **Slobodana Veličkovića** ima pred seboj težko nalogo, obstanek v 3. SNL – zahod, v kateri bodo zaradi reorganizacije vseh slovenskih nogometnih lig v sezoni 2004/05 lahko obstale največ 4 ekipe. Mladinci NK Tolmin, ki jih letos vodi **Branko Lenarčič**, ponovno poskušajo s prebojem v 2. SML – zahod, ki se jim je v lanskoli sezoni za las izmuznila. Tudi v letošnjem letu nameravajo organizirati nogometni turnir med ekipami osnovnih šol iz Zgornjega Posočja in ga dvigniti na še višjo raven.

Ponovno celotna piramida

Zaradi velikega števila fantov letnika 1988 je na novo ustanovljena *kadetska selekcija*, ki jo vodi Slobodan Veličković. NK Tolmin ima po več letih ponovno celotno piramido selekcij od cicibanov do članov. Še več. Glede na veliko število fantov letnikov 1989 in 1990 NK v tej sezoni nastopa s po

PRIZOR S PRIJATELJSKE NOGOMETNE TEKME med NK PSC Tolmin in NK Vega Olimpija.

dvema selekcijama starejših dečkov. Jedro prve ekipe tvorijo igralci iz Tolmina (vodi jih **Robert Rutar**), igralci druge ekipe pa so iz Kobarida in okolice (trener je **Branko Šimac**). Pri mlajših dečkih (trenerja sta **Mitja Tajlaj** in **Marko Miklavčič**), mini dečkih in cicibanih (trener obeh selekcij je **Matej Kavčič**, v Kobaridu pa **Aleks Volarič**) bodo poskušali povečati že sedaj veliko število otrok. In čeprav rezultati tu niso v ospredju, kaže, da ne bodo izostali.

Spremljanje aktivnosti

Na *Radiu Alpski val* lahko vsak petek ob 17.50 prisluhnete najavi tekem vseh selekcij NK Tolmin. Vsako nedeljo (ali soboto) približno uro po

končani tekmi članske ekipe je na vrsti kratko poročilo s tekme in objava rezultatov ostalih selekcij. Ob ponedeljkih so v nogometni oddaji *Predložek*, ki je na sporedu ob 18.15, objavljena poročila s tekem vseh selekcij NK Tolmin. Lige, v katerih nastopa NK Tolmin, spremljajo *Primorske novice*, *Teletekst TVS* in športni dnevnik *Ekipa*. V društvu se trudijo, da je čim več njihovih prispevkov objavljenih na *KA-TV Tolmin* in v *Epi-centru*. Ob koncu jesenskega dela prvenstva nameravajo pripraviti nov bilten, vsi njihovi navijači pa bodo lahko prav kmalu tekoče informacije spremljali na spletnih straneh.

Peter Kovačič

Foto: Arhiv Uprave nogometnega kluba

Utrinki

KOLESARSKE DIRKE se je kljub deževnemu vremenu udeležilo lepo število kolesarjev.

Od naših je najboljši čas dosegel **Dejan Lipušček**, član KK Soča Kobarid, ki je s časom 25 minut, 30 sekund v kategoriji *Amaterji B* zasedel 3. mesto. Na prvo stopničko v kategoriji *Masters F* se je povzpел **Marko Rejec** (državni prvak v svoji kategoriji). Najvišja mesta so zasedli **Zoran Šorli** (2. mesto – *Masters B*), **Miran Dobravec** (2. mesto – *Masters C*), **Anton Čopi** (3. mesto – *Masters G*) in **Matevž Rovšek** (3. mesto – *Pod 23*).

Tekme so se udeležili slovenski kolesarji, ki so nastopili na svetovnem kolesarskem prvenstvu v Hamiltonu (Kanada), in ultramaratonec **Jure Robič**. Za varnost na najstarejši kolesarski dirki v Sloveniji so skrbeli člani *Prostovoljnega gasilskega*

društva (PGD) Kobarid, PGD Drenžnica in kobariški policisti.

Besedilo in foto: Peter Kovačič

“SERPENT POKAL”

Tolmin – Modelarski klub Nova Gorica je konec septembra na poligonu Na logu organiziral pokalno dirko radijsko vodenih avtomobilov za “serpent pokal”. Na startu se je zbralo trideset tekmovalcev iz Slovenije in sosednje Italije. Mehaniki v “boxih” so poskrbeli za zadnje priprave dirkalnikov in po kvalifikacijah za posamezne skupine se je pričela dirka. V kategoriji 1/8 C je zmagal **Tine Kemperle**, najhitrejši krog pa je s časom 19,390 s odpeljal **Stefano Sinopoli**. V kategoriji 1/8

CELJSKI KELTI V TOLMINU

Tolmin – V **Tolminskem muzeju** smo bili 10. oktobra priče še enemu velikemu kulturnemu dogodku. Obiskali so nas muzealci iz Celja, ki so v pritličju **Coroninijeve graščine** pripravili arheološko razstavo **Kelti na Celjskem**. Avtorica razstave in kataloga ter direktorica **Pokrajinskega muzeja v Celju**, arheologinja **Darja Pirkmajer**, je obiskovalce popeljala po razstavi v mistični svet Kelto.

Kdo so bili Kelti in kaj so nam zapustili? To srednjeevropsko ljudstvo je sprva prebivalo severno od Alp (Švica, vzhodna Francija, južna Nemčija). Ob koncu 5. in v 4. st. pr. n. št. so se keltska plemena začela seliti po evropskem kontinentu in zavladala na širokem območju od Britanskega otočja do Iberskega polotoka in Male Azije. Začetek konca so keltski (t. i. latenski) kulturi zadali Rimljani tik pred začetkom našega štetja.

Keltska plemena so v začetku 3. st. pr. n. št. poselila velik del ozemlja današnje Slovenije. Pri nas je bilo najmočnejše keltsko pleme **Tavriskov**, ki so na Celjskem zapustili veliko neizbrisnih sledi. O njih pripovedujejo na razstavi predstavljeni predmeti iz 3. in 2. st. pr. n. št., ki izvirajo z grobišč iz Slatine v Rožni dolini. To pomembno mlajšeželeznodobno najdišče s tridesetimi žganimi grobovi je Pokrajinski muzej iz Celja v letih 1985–1989 sistematično raziskal. Kot je za prave Kelte bilo v navadi, imajo tudi na tem grobišču najvidnejšo vlogo njihovi bojevniki. Slednji naj se ne bi bali ničesar, le da jim nebo pade na glavo. Izjemnost bojevnškega stanu dokazujejo dodatki iz moških grobov, katerih inventar vsebuje oblikovno dovršeno izdelano železno orožje, meče, sulične osti, nože in ščite ter osebne predmete, nakit in keramično posodje. Veliko predmetov je bilo ritualno zviti na ognju, tako da je skupaj s pokojnim bojevnikom konec doletel tudi njegovo orožje. V enem izmed moških grobov so arheologi odkrili koščeno igralno kocko, s katero se je bojevnik zabaval v prostem času in ki velja za najstarejši tovrstni predmet pri nas nasploh. Ob bogatih keltskih bojevnških grobovih so predstavljeni predmeti, predvsem nakit, iz ženskih in otroških grobov. Pri slednjih velja poudariti pridano miniaturno železno orožje, sekirico in sulično ost, kar kaže, da so že majhne otroke navažali k večščinam vojskovanja in vrednotam bojevanja.

“Njihova zunanost je zbujala grozo ... So visokorasli, mišice jim poigravajo pod belo kožo. Njihovi lasje so svetli, toda ne le po naravi, pač pa si jih tudi umetno belijo, jih umivajo v mavčni vodi in si jih češčejo od čela navzgor. Tako so že zato podobni gozdnim hudičem, saj imajo zaradi tega posebnega umivanja po vrhu še goste in težke lase kot konjska griva. Nekateri si brijejo brado, drugi, predvsem odličniki, si pri gladko postrganih licih pustijo rasti brke, ki jim pokrivajo vsa usta in so pri jedi in pri pitju kakor cedilo, v katerem ostajajo delci hrane ... Oblačijo se – in to je presenetljivo – v kričeče barvaste in izvezene srajce. Zraven nosijo hlače, ki jih imenujejo ‘bracae’, in plašče, ki jih na ramenu spenjajo s sponko, pozimi debele, poleti lahke. Ta ogrinjala so progasta ali karirasta, posamezna polja so tesno drugo ob drugem in kažejo različne barve.” (DIODOROS)

In kaj se je v tem času (3. in 2. st. pr. n. št.) dogajalo v Posočju? Z gotovostjo lahko rečemo, da tako bogatih bojevnških grobov kot na Celjskem na zahodnoslovenskem območju ne poznamo. To lahko pomeni, da pri nas “pravih” Kelto sploh ni bilo oz. niso bili prisotni v takem številu kot v vzhodni Sloveniji. Posoško mlajšeželeznodobno različico “keltske kulture” predstavljajo bogati pokopi t. i. idrijske skupine, ki je nasledila predhodno svetolucijsko kulturo. Značilnost prilaganja poljedelskega in drugega orodja v posoške grobove in nepopolne bojevnške oprave z meči, sulicami, ščitnimi grbami in noži morda kažejo na bolj umirjeno življenjsko okolje in manjšo bojevitost domačega posoškega prebivalstva. Prav dejstvo, da takih

grobnih pridatkov v Posočju ni, pomen predstavitev v Tolminskem muzeju še povečuje.

Potujoča razstava Celjanov je prava uspešnica. V Tolminu je njena 25. postavitve. Didaktično zasnovanost je primerna tako za stroko kot šolske in druge skupine. Predvsem šolarjem bi skrivnostne Kelte bolj slikovito težko predstavili.

Miha Mlinar, arheolog, Tolminski muzej
Foto: Peter Kovačič

Kelti še niso povsem izumrli. Keltske jezike še danes govorijo na zahodu in skrajnem severu Britanskega otočja, na Irskem in v severozahodni Franciji (Bretaniji). Prežitki njihovega duha in marsikaj keltskega še vedno prebivajo tudi v nas.

PRIDATKI IZ OTROŠKEGA GROBA 2. st. pr. n. št.

KELTSKI VOJŠČAK

Utrinki

NA DIRKI RADIJSKO VODENIH AVTOMOBILOV se je med seboj pomerilo trideset tekmovalcev iz Slovenije in sosednje Italije.

Rally F1 je prvo mesto zasedel **Izidor Tratnik**. In kako so se odrezali naši? **Iztok Drole** si je priporil 2. mesto, **Miha Mlekuz** 3. mesto, **Ambrož Kavs** pa 4. mesto. V kategoriji 1/8 Rally F2 se je najbolje odrezal **Zdenko Gačar**, **David Kravos** in **Nejc Obid** pa sta se uvrstila na 3. oz. 6. mesto. Zmagovalec kategorije 1/10 je postal **Aljoša Gril**, ki je s časom 21,470 s odpeljal najhitrejši krog v tej kategoriji.

Besedilo in foto: **Peter Kovačič**

ŠPORT ŠTEVILKA ENA V HUDAJUŽNI

Hudajužna – Mladi iz Hudajužne in Oblok so s pomočjo **Turističnega društva Podbrdo, Odsek**

Hudajužna-Obloke ter krajevne skupnosti v nedeljo, 7. septembra, na obnovljenem nogometnem igrišču na železniški postaji v Hudajužni izpeljali tretji nogometni turnir generacij. Ekipe so bile sestavljene po starosti iz nekdanih ter današnjih krajanov. Organizatorji turnirja so že maja združili vse svoje moči in pričeli urejati igrišče. Navozili so zemljo, jo zravnali ter zasejali travo. Naredili so gole, jih utrdili v zemljo in prebarvali. Druženje je bilo prijetno za staro in mlado.

Starši iz Hudajužne smo se dogovorili, da bomo ob igrišču postavili gugalnico. Takrat se vam v sliki in besedi ponovno oglasimo.

Urška K. Mavrar

Spoznajte tipično kraško planoto

Tokrat vas bomo popeljali na tipično kraško planoto, ki je razjedena z različnimi kraškimi oblikami, skoraj brez površinsko tekočih voda in se ponaša s številnimi naravnimi in kulturnimi znamenitostmi. Odzvali smo se povabilu Karle Kofol, predsednice Turističnega društva Šentviška planota, in se v začetku oktobra, ko se je narava že odela v tople pisane jesenske barve, s skupino turistov podali na pohajkovanje po Šentviški planoti.

Šentviška planota šteje dvanajst naselij; največja so Šentviška Gora, Pečine, Ponikve in Prapetno Brdo. Slednje smo tudi obiskali. Pot smo pričeli na Slapu ob Idrijci in se po asfaltirani cesti, ki je primerena tako za avtomobile kot za kolesarje in pešce, mimo Roč in Prapetnega Brda najprej podali v naselje Šentviška Gora.

Najstarejše naselje na Planoti

Prebivalci Šentviške Gore so upravičeno ponosni na mogočno baročno cerkev sv. Vida, ki je bila že leta 1192 sedež šentviškogorske prafare. To močno cerkveno in upravno središče se ob Bovcu in Volčah prišteva med najstarejše duhovnije na Tolminskem. Njeno prostorno notranjost krasijo oltarji iz 18. stoletja, poseben pečat pa ji dajejo stenske poslikave uveljavljenega slikarja Toneta Kralja iz leta 1941. V naselju je kar nekaj domačij, ki kažejo razvoj značilnega stavbnega tipa. Najstarejša stavba v naselju ima na čelni fasadi lepo vidno sončno uro z letnico 1775 ter nekoliko starejši freski sv. Florjana in sv. Janeza Krstnika.

CERKEV MARIJINEGA DAROVANJA je edina Plečnikova sakralna mojstrovina na Primorskem. Foto: P. R.

Skok v preteklost

Če boste iz Šentviške Gore zavili na cesto proti Dabru, boste ob cesti videli pajstvo, sušilnico sadja, ki je bila v teh krajih nekdaj nepogrešljiv objekt. Pod vasjo Daber (Pod skalo) sta mlin in žaga. V mlinu, ki je bil zgrajen leta 1922, so do 60. let z dvema mliniskima kamnoma mleli žito za vse okoliške kraje. Nižje ležeča žaga je bila zgrajena v 30. letih.

Na Prapetnem Brdu boste lahko videli, kako so izgledale stavbe, preden so jih začeli množično obnavljati in modernizirati. Ob glavni cesti in vaškem koritu so stale mogočne enonadstropne hiše premožnejših kmetov, za njimi pa so se skrivali skromnejši domovi bajtarjev in vaških obrtnikov.

Ko boste nadaljevali pot proti Pečinam, vas bo ob glavni cesti pozdravila lesena kašča, datirana z letnico 1778. V času njenega nastanka je bila pomemben in nepogrešljiv element kmečkega doma. V njej so shranjevali težko pridelan živež. V "kasonih" so hranili različne vrste žita, pod nizkim stropom pa je viselo posušeno meso, zaseka in druge mesne dobrote, ki

Utrinki

KOBARIŠKA REPUBLIKA 1943-2003

Kobarid – Na svečani prireditvi pred kulturnim domom v Kobaridu so 12. oktobra počastili spomin na "Kobariško republiko". Slovesnost se je pričela s koncertom pevskih zborov, nadaljevala pa z osrednjo slovesnostjo, na kateri je spregovoril tudi predsednik Državnega zbora RS **Borut Pahor**. Ta je med drugim povedal: "Takrat so bili za naš obstoj odločilni časi in odločilna dejanja. Vstaja primorskega ljudstva je bila

znak, da smo bili Primorci sredi najtežjih zgodovinskih preizkušenj sposobni sprejeti polno odgovornost za svoj nadaljnji obstoj. Menim, da sta prav ta pogum in zrelost dala preprostemu primorskemu človeku samozavest in odprt temperament, s katerim še danes doma in na tujem opisujejo našo primorsko deželo in njene ljudi."

"Kobariška republika" je nastala med drugo svetovno vojno po kapitulaciji Italije, 8. septembra 1943. Obsegala je območje od Gorice do

Rablja ter od Tolmina do Čedadu in Čente. Osvobojeno ozemlje je obsegalo 2750 kvadratnih kilometrov z več kot 100.000 prebivalci. Svoboda je trajala do 1. novembra 1943, ko so enote nemške armade po hudih bojih zasedle Kobarid. Imena "Kobariška republika" si ni izmislilo prebivalstvo Kobariške, še manj partizansko vodstvo oz. vodstvo narodnoosvobodilnega boja. Tako so območje poimenovali nacisti, ko so na vseh prometnicah, ki vodijo v Kobarid oz. skozi Kobarid proti

Trbižu, Gorici ali Čedadu, naleteli na partizanski odpor. Ime zasledimo septembra 1943 v dnevniku fašistične stranke za Gorico. Zaradi izredne lege in pomena na stičišču poti in dolin je bilo za center "Kobariške republike" izbrano naselje Kobarid. Območje republike je bilo prve dni po kapitulaciji Italije majhno, njeni kraji pa med seboj slabo povezani. Že 14. septembra 1943 je **Kobariški center vstaje** na Svinem ustanovil **Bataljon Andreja Manfrede**, ki mu je poveljeval **Franc Uršič - Joško iz**

so bile tudi na krožnikih premožnejših kmetov le ob največjih praznikih.

Slikovita soteska in "presihajoče jezero"

Pod vasjo Pečine se začneja slikovita soteska potoka Kostanjevec. Ob vstopu vas bo pozdravil lepo urejen izvir pitne vode. V osrednjem delu si boste ogledali nekaj manjših slapov, tam pa so tudi zanimive kraške jame, ki segajo globoko v osrčje planote. Ko boste prispeli na Ponikve, bodite v osrednjem delu vasi pozorni na ležečo travnato ulegnino, na kateri imajo domačini nogometno igrišče. Ob večjih nalivih in dolgotrajnejšem deževju se napolni z vodo, jezero, ki ob tem nastane, pa počasi odteka skozi ponikalnice na robu travnika in vasi. Po ponikalnicah je vas dobila tudi ime.

Edini Plečnikov sakralni objekt na Primorskem

Ponikve so drugo najstarejše naselje na Šentviški planoti. Zanimivost naselja je tudi Marijina cerkev nad vasjo. Prvotno je bila to gotska cerkev, zgrajena v 80. letih 15. stoletja, ki je bila v drugi svetovni vojni požgana in skoraj povsem uničena. Leta 1958 so po načrtih priznanega arhitekta Jožefa Plečnika zgradili novo, moderno cerkev. Cerkev Marijinega

UČENCI IZ PODRUŽNIČNE OSNOVNE ŠOLE ŠENTVIŠKA GORA so spoznavali gospodarska praznjenja na Planoti skozi čas. Foto: Arhiv podružnične OŠ Šentviška Gora

darovanja, ki jo krasita dva slikovita zvonika, je edina Plečnikova sakralna mojstrovina na Primorskem. V cerkvi hranijo poseben in redek božji grob, ki je bil ob koncu 19. st. pripeljan s Češke. V Sloveniji ga lahko najemo samo še v eni župniji.

Sredi vasi stoji iz kamna izklesan trebušast vodnjak, ki so ga v 19. stoletju dali postaviti trije premožnejši kmetje. Če boste pozorni, vam bo morda uspelo razbrati njihova imena, ki so vklesana v kamen.

Namig

Iz Ponikev lahko pot nadaljujete mimo Logaršč v Klavže, kjer začnete z odkrivanjem številnih znamenitosti podmelške fare. O njih smo podrobneje pisali v eni prejšnjih števil.

INFOFLEŠ:

- na poti je poleg osnovnih obcestnih usmerjevalnih tabel tudi nekaj kažipotov pešpoti,
- gostinski objekti so na Šentviški Gori, na Pečinah in v Klavžah,
- ključ za cerkev na Šentviški gori dobite v župnišču in v gostilni, na Ponikvah pa pri hiši št. 38,
- izlet je primeren tudi za družine z majhnimi otroki ter upokojece.

Patricija Rejec

Vir: Šentviška planota, Vodnik skozi pestro preteklost in slikovito vsakdanjost, 1996

Utrinki

► Kobarida. Bataljon je štel 645 borcev. Enota je pod svoje poveljstvo zajela vse partizanske enote na Kobarškem, Bovškem in v vzhodni ter zahodni Benečiji in tako imela najboljše operativno območje. S posredovanjem vodstva "Kobariške republike" je bilo iz videmskih zaporov rešenih veliko domačinov iz Kobarida in njegove okolice. 30. septembra 1943 je republika pridobila popolno operativno organizacijo ter usklajeno delovanje. Že naslednji dan je bilo ustanovljeno večje število čet in bataljonov ter 1. "soška" brigada v Goriških Brdih, 2. "soška" brigada v Kobaridu, "Briško-Beneški odred" in italijanski bataljon "Garibaldi". Enotam, ki so štejele več tisoč borcev, je poveljeval Operativni štab soških brigad, ki ga je vodil Vladimir Knežević - Volodja. V Kobaridu je bila ustanovljena tudi 30. divizija NOV, njen prvi komandant pa je postal Albert Jakopič - Kajtimir.

V času "Kobariške republike" je partizanska osvobodilna vojska izredno narasla. Povsod so se izoblikovali legalno izvoljeni odbori Osvobodilne fronte in drugih protifašističnih

organizacij. Izvoljeni so bili narodnoosvobodilni odbori. Zaradi izrednega pomena največjega osvobodnega ozemlja na Primorskem je oktobra 1943 prišel v Kobarid del

PRAZNOVANJE 60-LETNICE KOBARIŠKE REPUBLIKE. Foto: Peter Kovačič

slovenskega partizanskega vodstva: Dušan Kveder - Tomaž, Franc Leskošek - Luka in dr. Joža Vilfan. Na njihovo pobudo je bila v Podbeli ustanovljena poveljniška vojaška šola, v vasi Kravarji v Benečiji pa 3. soška brigada ter vojno področje za Tolminsko. V vseh krajih na osvobojenem ozemlju je prebivalstvo na splošnih volitvah volilo narodnoosvobodilne odbore kot obliko ljudske oblasti. V Kobaridu je bil za predsednika odbora izvoljen Maks Miklavič - Podeljanu, za njim pa Ivan Perinčič - Reimerju. V odboru so bili še: Lora Kurinčič, Meri Skalin, Meri Perinčič, Ivan Melan - Šmidu, Iztok Gruntar, Albert Gorenšek - Kljuhu in Ludvik Medveš.

Bitka za Kobarid se je začela 26. oktobra. Partizani so vzdržali pritisk Nemcev vse do 1. novembra 1943, ko so se umaknili iz "prestolnice osvobojenega ozemlja". O bojih proti "Kobariški republiki" je

OBNOVLJENO KOSMAČEVO DOMAČIJO si je ogledalo veliko obiskovalcev. Foto: Peter Kovačič

OBNOVLJENA KOSMAČEVA DOMAČIJA

Slap ob Idrijci – Slovesnega odprtja Kosmačeve domačije, ki je potekalo konec septembra, se je udeležilo več sto obiskovalcev, učenci mostarske osnovne šole in folkloristi iz Dolenje Trebuše pa so oblikovali prijeten kulturni program. Danes v celoti obnovljena spomeniško zavarovana hiša, v kateri sta na ogled etnološka zbirka o bivalni kulturi iz začetka 20. stoletja ter razstava, ki pripoveduje o zanimivem pisateljevem življenju, je rezultat več kot desetletnih prizadevanj **Občine Tol-**

min, Ministrstva za kulturo, Goriškega in kasneje **Tolminskega muzeja**. Pri obnovi so sodelovali tudi domačini in sorodniki. Kot je poudaril tolminski župan **Ernest Kemperle**, sta bila pobudnika obnove domačije pokojni ravnatelj Tolminske knjižnice **Ivan Jermol** in **Rafael Šuligoj**, ki je na Občini Tolmin odgovoren za družbene dejavnosti. Z obnovo so pričeli leta 1998, vodil pa jo je arhitekt **Dušan Kramberger**. Etnološko zbirko sta zasnovala kustosa Tolminskega muzeja **Karla Kofol** in **Marko Grega**, avtorica besedila literarne zbirke je **Jožica Štendler**, kot

oblikovalka pa je sodelovala **Jožica Turk**. Zadnja štiri leta so pri projektu sodelovali učenci **OŠ Dušana Munih** z **Mosta na Soči** pod mentorstvom **Nevenke Janež**. Prav oni so zasnovali Kosmačevo učno pot, o kateri smo bralcem že poročali v prejšnjih številkah **EPI-centra**.

Ciril Kosmač in njegov dom sta od leta 2000 dalje vključena v obsežen mednarodni projekt **Genius loci**, ki

povezuje pet rojstnih krajev velikih evropskih kultur. Poleg Kosmača so to še **Federico García Lorca** iz Španije, **Friedrich Novalis** iz Nemčije in **Giottto di Bondone** iz Italije.

Ključ za individualni obisk muzeja je mogoče dobiti pri sosednji hiši, za organizirane skupinske ogleda pa je potrebna predhodna najava.

Patricija Rejec

Pisatelj in prevajalec **Ciril Kosmač**, rojen na Slapu ob Idrijci (1910–1980), je eden najvidnejših slovenskih literatov 20. stoletja ter vodilni stilist slovenske povojne proze. Domačija njegovih staršev na Slapu ob Idrijci, kjer je živel do leta 1931, je danes preurejena v spominski muzej. Ob poti, ki vodi mimo nje, stojita drug ob drugem hlev in skromna, belo pobeljena s slamo krita hiša: veren prikaz preprostega kmečkega stavbarstva in bivalne kulture tega dela Primorske s konca 19. in začetka 20. stoletja. Skozi nizka, prav do strehe segajoča vrata, najprej vstopimo v temno, vendar prostorno vežo, od koder vodi dvojne vrat: prva v temno in zakajeno kuhinjo z ognjiščem, druga v svetlejšo in prostornejšo izbo. Poleg izbe se nahaja majhna svetla kamra, v kateri so, ker je bila najlažje dostopna, običajno spali najstarejši ali bolni člani družine. V kotu temne sale, kot na Slapu imenujejo vežo, se v nadstropje strmo vzpenjajo preproste lesene stopnice. Največji prostor nad vežo je temen in sajast, saj hiša nima dimnika. Dim iz kuhinje in krušne peči je nekdaj uhajal na prosto kar skozi vežo in odprtino kamnitega obokanega stropa na odprto prostorno podstrešje. Edina svetla prostora na podstrehi sta belo pobeljeni kamri: večja za očeta in mater, manjša za otroke. V tej majhni čumnati, v katero pada svetloba skozi edino okno in od koder je moč opazovati lenoben tok Idrijce, je kot otrok spal, študiral in sanjal svoje sanje Ciril Kosmač. Bila je njegov mali svet, v katerem je iskal mir in zatočišče.

V podstrešnih prostorih hiše si je mogoče ogledati skromno, vendar zanimivo razstavo, ki govori o pisateljevem življenju, delu in času, v katerem je živel. Ob sprehodu po Kosmačevi učni poti, ki vodi od sosednje domačije v Temniku do Mosta na Soči, je mogoče ob odlomkih iz Kosmačevih del spoznati kraje, mimo katerih je hodil in so ga navdihovali pri literarnem ustvarjanju.

Utrinki

bil obveščen tudi nemški generalštab in celo sam **Hitler**. Nemci so po zavzetju Kobarida pobijali, obešali in streljali talce. Teror je trajal še dobro leto in pol, do končne osvoboditve.

Zdravko Likar, Upravna enota Tolmin

DAN KOBARIŠKEGA MUZEJA

Kobarid – Letošnja prireditev *“Dan Kobariškega muzeja”* se je odvijala v soboto, 25. oktobra. Vključevala je predstavitev nove občasne razstave, krajši kulturni program, podelitev častnih članstev **Kobariškega muzeja** in družabni del. Podelitev častnih članstev in posebne zahvale so namenjene posameznikom in ustanovam, ki s svojo pomočjo in prispevki pripomorejo k delovanju muzeja.

Tokrat po petih letih z razstavo ponovno gostuje **Vojnogodovinski inštitut in muzej iz Budimpešte**. Na razstavi *“Madžarski vojaki v*

gorah nad Kobaridom 1915–1917” so predstavljene fotografije, risbe, grafike, zemljevidi, letalski posnetki in dokumenti iz zbirke navedene ustanove. Ob tem naj povemo, da se je letos Kobariški muzej s pomočjo madžarskih kolegov predstavil v budimpeštanskem muzeju, v Szekesfehervaru, v Györu in v Kece-lu (Madžarska) s fotografsko razstavo o goratem delu soške fronte.

V Kobaridu vsako sezono gostimo razstavo, ki predstavlja udeležbo enega od narodov na soški fronti. Tako smo vzpostavili sodelovanje že z mnogimi ustanovami in avtorji. Najbolj se je razvilo sodelovanje z inštitutom in muzejem iz Budimpešte, ki je preraslo v trajno povezanost obeh ustanov in v prijateljstvo. Madžarski kolegi so se pri nas seznanjali z nekdanjim bojiščem, nam pa so široko odprli vrata do bogatega arhivskega gradiva v Budimpešti. Gradivo njihovih razstav so nam po zaključku odstopili v trajno upo-

rabo in enako nameravajo storiti tudi v prihodnjem letu, ko bo zaključena omenjena razstava.

Madžarski vojaki **20. honvedske divizije** z nabornim območjem v De-

brecenu in Nagyvaradu (Honved – madžarsko domobranstvo) so bili v pogorje Krna razporejeni že v prvih dneh spopada. Gorski kras je bil za “ravnince” izjemno negativno

MADŽARSKI VOJAK V KRNSKEM POGORJU. Foto: Arhiv Kobariškega muzeja

ŠKRATARJE

V prejšnji številki EPI-centra je bil ponovno na delu naš škrat **Fon Feliks**. Tokrat je ponagajal lovcem. **Turističnemu društvu Tolmin** pri odprtju obnovljene **Tehnike Krn** namreč ni pomagala **Lovska družina Tolmin**, temveč **Lovska družina Ljubinj**. ■

OBVESTILO ZA PREJEMNIKE ITALJANSKIH POKOJNIN

Prejemniki italijanskih pokojnin so od **INPS-a (italijanski zavod za socialno zavarovanje)** prejeli obrazce, ki jih morajo pravilno izpolniti, da bodo lahko tudi po 1. 1. 2004 prejeli pokojnino. V ta namen je **italijanski sindikat UIL** v Tolminu na Ulici padlih borcev 1c odprl informacijsko pisarno, kjer lahko vsi zainteresirani vsak **ponedeljek med 10.00 in 13.00 uro** dobijo ustrezno pomoč. S seboj morajo prinesiti fotokopijo:

- potrdila Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje o prejeti pokojnini v letu 2002,
- odločbe davčne uprave o dohodnini 2002,
- osebne izkaznice in
- dokumenta Modello obis 2003 (v kolikor so ga prejeli od INPS-a).

Več informacij pri **Vereni Tuta na tel. 05/38-19-518**. ■

Stric Nac

Vaški posebnež, ki so ga domačini na Vrsnem spoštovali in se ga še danes spominjajo v lepi luči, je nekega dne ob pogledu na spremembe v vasi, naglem napredku in hite-
nju v potrošništvo rekel: "Ko bi naši rajniki gor vstali in bi videli, kaj se tu godi, za glavo bi se priželi in brž nazaj noter šli!"

Anton Gregorčič - Pomolč iz Vrsna (brat Simona Gregorčiča) je imel z ženo Katarino dvanajst otrok. Žal jih je pet umrlo zelo zgodaj. Četrtoorojeni in prvi sin **Ignac** se je rodil poleti 1878. Odraščal je v urejeni domačiji uglednega očeta in matere. Vojsko je služil v Avstrijski armadi v Bosni v Sarajevu kot dragonec. Mladega **Mohora**, ki se je vrnil iz služenja vojske v **Jugoslovanski armadi**, je povprašal, če še stoji korito v predmestju Sa-

rajeva. Na pritrdilni odgovor je **Nac** rekel: "Pri tistem koritu sem napajal konja, pa mi je poštar prinesel pismo, v katerem je bilo zapisano, da me ljubca nič več ne mara."

Prvo svetovno vojno je doživel kot avstroogrski vojak na soški fronti na Goriškem. Po pripovedovanju je že v Trstu doživel srečanje z nadvojvodo **Ferdinandom**. Bil je ravno na straži, ko je ta prišel s svojim spremstvom. Nenapovedane prišleke je kot dober vojak zaustavil in za dejanje od nadvojvode dobil javno pohvalo. Na to je bil Nac zelo ponosen. Po končani vojni se je vrnil domov, da bi prevzel delo na kmetiji. Vendar se je življenje obrnilo drugače.

Mladi Nac, mladenič, za katerim se je ozrla marsikatera deklina, si je za družico izbral dekle iz sosednje vasi. Vendar so bili takrat taki časi, da za zakon le ljubezen in zadovoljstvo nista bila dovolj. Nacev oče, strog in preudaren mož, se je odločil, da premoženje prepusti Nacovemu mlajšemu bratu. Po sporu z očetom je Nac ugotovil, da svoje izbranke ne more pripeljati v hišo. Dekle si je preko hriba v Drežnici poiskalo novega ženina, Nac pa novo ljubezen - kozarček domačega "šnopčka". Poleti je odšel

skica Naca p. Pomolč
Nacah S. Gregorčič
R. J. J. J.

Utrinki

► presenečenje: skalovje brez nadelanih poti, pomanjkanje vode, težave z urejanjem jarkov v skalovju, težave z oskrbo ... Enako bi lahko rekli za njihovo soočenje z nasprotnikom, italijanskimi alpini, ki so bili v gorah doma. Branilci so v treh tednih izgubili grebene zahodno od Krna in njegov vrh. Poleti je Italijanom v bojih z avstroogrskimi gorskimi enotami uspelo zavzeti še večji del sosednje Batognice. Sledil je konec njihovega napredovanja. Za gorati del soške fronte je bilo značilno bojevanje v istih strelskih jarkih, v katerih nato celih 28 mesecev ni bilo pomembnih premikov. Italijani so bili, razen na Krnu, domala povsod prisiljeni napadati navkreber. Po vsem trpljenju jih je 24. oktobra 1917 čakal najhujši poraz v 12. kobarški bitki.

V gorskih brigadah, ki so branile položaje v Krnskem pogorju, je bilo (presenetljivo) veliko Madžarov. V nekaterih bataljonih so pomenili ve-

čino in celo več kot 90 % moštva. Nesrečna 20. honvedska divizija je bila po izgubi položajev v Krnskem pogorju premeščena na Kras, kjer je v drugi polovici julija utrpela strahotne izgube. V treh dneh bojov je življenje izgubila večina moštva in za obrambo Sv. Mihaela je ostalo le za bataljon branilcev. Ime Doberdob povezuje Slovence in Madžare v zgodovinskem spominu na tragične dogodke. Manj znano skupno poglavje obeh narodov so bili boji v Krnskem pogorju. Cilj letošnjih razstav Kobariškega muzeja na Madžarskem in madžarske razstave v Kobaridu je prav predstavitev predolgo pozabljenih dogodkov. **Željko Cimprich**, Kobariški muzej

OB 90-LETNICI GASILSTVA

Kneža – Člani **Prostovoljnega gasilskega društva (PGD) Kneža**, ki je bilo na osnovi starega društva ustanovljeno leta 1995, so med

svoje naloge uvrstili tudi zgraditev novega gasilskega doma na Kneži. V njegovo gradnjo je bilo vloženo veliko prostovoljnega dela in denarja, ki so ga zaslužili z udarniškim delom ter zbranimi prispevki. Odprtje novega gasilskega doma so združili s proslavo ob 90. obletnici gasilstva v **Krajevni skupnosti (KS) Kneža**.

Prireditev se je odvijala 11. oktobra v tamkajšnjem kulturnem domu, program pa so popestrili **Moški pevski zbor Šimen Golja** iz Kneže, učenci **Podružnične osnovne šole Dušana Muniha iz Podmelca** in osemletni harmonikaš **Mitja Jeram** iz Slapa. Predsednik PGD Kneža **Miran Kragelj** je ob tej priložnosti vsem zbranim predstavil zgodovino delovanja društva, težave, s katerimi se uspešno spoprijemajo, in delo z mladimi. Krajanom se je zahvalil za podporo v akciji **Koledar** v vsako hišo, saj prispevki, zbrani na ta način, veliko pripomorejo k delova-

nju društva. Farni župnik je blagoslovil podobo sv. Florjana na gasilskem domu, da bi ta kot zaščitnik gasilcev poskrbel za njihovo varnost pri zahtevnem in velikokrat zelo nevarnem delu. Najstarejši aktivni gasilec in praporščak PGD Kneža **Jože Mugerli** pa je svečano predal gasilski dom v uporabo. Zbrani so svojo srečo preizkusili na srečelovu ter se zavrteli ob glasbi ansambla Sotočje.

Ob tej priložnosti moramo na kratko predstaviti dolgoletno zgodovino delovanja omenjenega društva. Na vabilu je bilo v ta namen zapisano: "Vas Podmelec je bila ob koncu devetnajstega in v začetku dvajsetega stoletja ena najnaprednejših vasi na Tolminskem. Poleg dveh čitalnic so v vasi 21. 9. 1913 ustanovili gasilsko društvo. Njegov namen je bil gašenje požarov v svoji in v sosednjih vaseh, v kolikor bi bilo to mogoče (zapisano v pravilih gasilskega društva v vasi Podmelec na Goriškem,

za pastirja v planino in to delo opravljal še vrsto let. Že prvo leto po končani paši je v dogovoru z gospodarjem odšel spat v seno na **Smodov** skedenj. Gospodarjev brat **Janez** mu je pripravil posteljo, tako da je imel urejeno ležišče, sam gospodar pa je čez nekaj let na skedenj speljal nove stopnice, ki za Naca niso bile več varne. Preselil se je na **Jojščev** stog, ki je stal na polju pred vasjo. Preživil je se je z dnevnim delom v domači in sosednjih vaseh. Za dnevni obrok in kozarček "šnopčka" je pomagal pri pospravljanju drv, manjših pleskarskih delih, na polju in v hlevu.

Pozimi ga je vsaka gospodinja rada sprejela v toplo izbo, saj so se otroci posedli okoli peči in z odprtimi usti ter očmi poslušali njegove zgodbe iz vojne in mnoge druge pripovedi. Ob nedeljah je stopil v Smodovo hišo ali v hišo bližnjih sorodnikov in zaprosil za "padnoušter" (rožni venec) rekoč: "Danes je nedelja, grem na Čerešnje (grič v bližini vasi) pomolit." Ob večjih praznikih je odšel k maši v farno cerkev na Libušnje, dvakrat letno pa se je odpravil v Drežnico na obisk k družini, ki si jo je ustvarila njegova neuslišana ljubezen. Tam so ga vedno radi sprejeli in pogostili. V času,

ki ga je preživel v Drežnici, si je za prenočišče vedno izbral stog ali senik in legel v zavetje dehtečega sena. Z obiski je nadaljeval tudi po smrti svoje ljubezni in obiskoval njen grob.

Nac Pomolčev - stric Nac, kot so ga klicali sorodniki, ni bil nikakršen berač ali prostak. Bil je posebnejš, čeden in uglajen mož. Vsako jutro se je umil v vaškem koritu, pred pomembnejšimi obiski, prazniki ali drugimi dogodki pa se je, ne glede na letni čas, okopal pod slapom v tolmu **Malenšček**, ki teče pod vasjo Vrsno. Bil je dokaj razgledan in izobražen človek, ki ni poznal grdega govorjenja in ne-kulture. Spoštoval je navade avstrijske vojaške šole. Slabo ali grdo govoriti o stari Avstriji in o generalu **Borojeviću** je bilo zanj žaljivo. Če so se v družbi zabavali na račun Avstrije, je odšel in se odpoval cel svoj pijači.

Nac, stari avstrijski vojak, je v času Kobaridske republike srečal vaško stražo, žensko in moškega s puško. Ker je deževalo, sta oba imela dežnik. Nac se je zgrozil in rekel: "Groza vojščakov! Vojak z lombreno!"

Svojo pripadnost je izdal za visokimi čevlji in gamašami. Njegova stalna spremljevalca sta bila izrezljana palica in ponošen suknjič. Kadar je med

govorjenjem hotel poudariti pomen dogodka, je vedno uporabil besedi "Aufen Tirol", kar je v besedilu starih avstrijskih vojakov pomenilo "Avstrija, vstani". Večkrat je posedal na vzpetini nad vasjo in opazoval življenje v vasi. Slutil je mnoge spremembe, opuščanje kmetovanja in tradicij.

Ko je v planini Kuhinja pasel živino, sta imela z **Matevzarjevim Toni-jem** enaki skledi za hrano. Nac ju je večkrat zamenjal in nehoti vzel Toni-jevo. Nekega dne ga je ta opozoril, da je zopet vzel njegovo skledo. Nac se je opravičil, vzel svojo, jo zalučal ob tla, nato pa še pohodil rekoč: "No, Aufen Tirol, sedaj je ne bom več zamenjeval." Od tistega dne dalje je jedel iz svoje zmečkane sklede.

Ker je vedno spal v neogrevanih prostorih, je bil odporen in zdrav. Stari vaščani so pravili, da je bila zima 1928 huda in mrzla, tako da so Nacu na skednju zmrznili čevlji. Zjutraj je odšel bos na domačijo **Krnic-jevič** in tam odmrznil svojo obutev.

Pozno jeseni leta 1963 je prišel k nečakinji pri Mohoru z vidnimi znaki oslabelosti in bolezn. Nečakinjin sin **Janko** je zapregel vola in Naca odpeljal v Kobarid k zdravniku. Bolehen se tistega dne ni vrnil na Vrsno, tem-

več je ostal v Smasteh pri znancih. Ob vrnitvi je našel zatočišče na Mohorovem skednju, saj je nujno potreboval nego in toplo hrano. Zanj je skrbela nečakinja **Francka**, družbo pa so mu delali domači otroci. Čeprav bolan in slaboten, se je odločil, da se vrne v svoj hotel, kot je imenoval prostor na Jojščevem stogu, vendar ni prišel daleč. Obnemogel je in ob poti sedel v polje, od koder so ga vaščani pospremili domov. Po dolgih letih prostovoljnega brezdomstva in beganja so mu v sobi pri **Pomolču** pripravili toplo, z rjuhami postlano posteljo. Skrb zanj je prevzela nečakova nevesta **Angela**. V postelji je sprejemal obiske in dobrote, ki so mu jih prinašali sorodniki ter znanci. Do konca se je zanimal za življenje na vasi. Povprašal je tudi, ali je že rodila mlada Mohorova nevesta, saj je vedel da pričakuje naraščaj.

Čeprav je vse življenje preživel kot brezdomec in spal povsod, le doma ne, je 12. 12. 1963 umrl doma. Pokopan je bil na pokopališču pri Sv. Lovrencu z vsemi krščanskimi zakramenti.

Še danes na Vrsnem prav vsak otrok ve, kdo je bil Nac Pomolčev.

Po pripovedi vaščanov zapisal Pavel Četrtič

Utrinki

dokument hranijo v državnem arhivu v Trstu). Leta 1914 so bili **Luka Brelih**, eden izmed ustanoviteljev in predlagatelj družstva, in ostali fantje vpoklicani v vojsko. Vojna je one-

mogočila organizirano delovanje društva, vendar so gasilci uporabljali svoje znanje pri gašenju požarov, pomagali so reševati imovino in ranjence.

ODPRTJE GASILSKEGA DOMA je bilo združeno s proslavo ob 90-letnici gasilstva.

Po končani prvi svetovni vojni so se ljudje vrnili na svoje domove vendar se je od vpoklicanih v avstroogrsko armado vrnilo malo fantov. Ponovno so organizirali delovanje društva. V tem obdobju je bila pomembna dograditev vodovodov in obnova domov.

Po podpisu Rapalske pogodbe je prišlo do zatiranja delovanja društev, tudi gasilskih. Leta 1928, ko so oblasti ukinile delovanje društev po vsej Primorski, pa je bila gasilska dejavnost v Podmelcu prekinjena za 24 let. Ponovne pogoje za ustanovitev je omogočila obnovljena lesna industrija v zaselku Klavže. Delovati je pričela **Industrijska gasilska enota** (IGE) **KRN Podmelec**, ki se je s priznanjem zaselka Klavže za vas preimenovala v **IGE KRN Klavže**. Ob stečaju podjetja je z novimi lastniki društvo dobilo tudi novo ime (**IGD Meblo**). Tovarna se je kasneje preselila na Knežo, z njo pa tudi društvo. Lastniki so se zavedali

pomembnosti njegovega delovanja, zato so ga za tiste čase dobro opremili, v svoje gasilske vrste pa so sprejemali tudi tiste, ki niso bili zaposleni v podjetju. Gigant Meblo je začel počasi razpadati in tako se je društvo leta 1988 preimenovalo v **IGD Poles Kneža**. Leta 1995 je prišlo do ustanovitve **PGD Kneža**.

Danes društvo šteje 45 aktivnih članov in 20 veteranov. Deset novincev se aktivno pripravlja, da se jim pridruži. Fantje radi priskočijo na pomoč in to ne samo ob raznovrstnih nesrečah, temveč tudi na raznih akcijah ter ostalih prireditvah. V letošnjem sušnem letu so imeli veliko dela z gašenjem številnih požarov, na pomoč pa so priskočili tudi prebivalcem Temljin in jih dva meseca oskrbovali s pitno vodo. Do konca meseca avgusta so tako opravili že 702 uri intervencij.

Glede novega gasilskega doma pa zaključimo kar z besedami članov

Prešce

Zamesite testo za kruh, pustite vzhajati, iz testa oblikujte prešce (majhne okrogle hlebčke), ponovno vzhajajte, specite v krušni peči (električni pečici).

Avtorji etnološke sestavljanke so zapisali, da so prešce pekli teden pred dnevom mrtvih bogatejši kmetje. Bajtarski otroci so jih zelo radi hodili nabirat, saj so se takrat lahko do sitega najedli. Če pri kakšni hiši niso prešce dali, so zapeli:

Miš pr hiš,
padgana na peč
pr til hiš
na znaje niti kruha speč.

Vir: Podmelška fara skozi čas (Druga dopolnjena in popravljena izdaja, 2002)

www.lto-sotocje.si/slovensko/aktualno_17_gastronomski_krog.asp

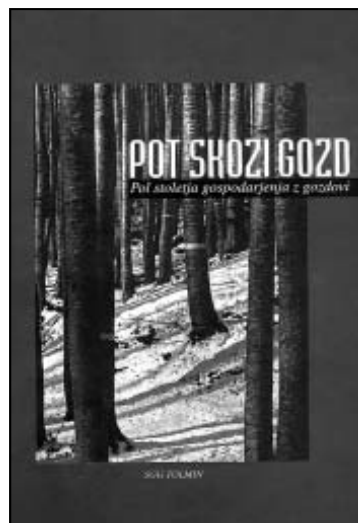

Pot skozi gozd

Soško gozdno gospodarstvo Tolmin in pol stoletja gospodarjenja z gozdovi

Knjiga Pot skozi gozd prinaša pomembno vsebinsko in časovno dimenzijo. Seznanja z delom gozdarja, ki mu je družba zaupala gospodarjenje z gozdom in gozdnim prostorom. Opominja na odnose, ki so oblikovali tradicijo in na prizadevanja stroke, da je z načrtnim delom trajno ohranila vrednote, ki nam jih daje gozd. Kljub spremenjenim razmeram gozd ostaja in raste. Rojeva se novo veličastvo, kjer se skozi stoletja prelivajo iste barve letnih časov. Oblikujejo se vihariki, ki kljubujejo novim vetrovom, in prihajajo generacije, ki si želijo drugačen gozd, sodoben in vsestranski.

Odlomek: Že davno je minil čas, ko smo si ob pojmihi gozd, gozdar in gozdarstvo predstavljali mir, romantiko, lov ... Hiter tehnični in tehnološki razvoj, spoznanje o pomenu gozda za življenje in nepredvidljiv napredek človeštva so prinesli na po-

dročje gospodarjenja z gozdovi nova spoznanja in velike spremembe v odnosih do gozda. Splošno koristne funkcije gozda in lesno-proizvodni pomen so postali odvisni od odprtosti gozda s primernimi prometnicami. Gozdna cesta je nepogrešljiv objekt, na katerega se navezuje ostali prometni sistem (vlake, poti, steze ...).

Gozdna cesta ima vsestranski pomen za gospodarjenje z gozdovi, pravilno načrtovano cestno omrežje pa zagotavlja najboljše ovrednotenje vseh funkcij gozda. Razvoj delovnih sredstev in novih tehnologij dela pri poseku in spravilu lesa je pogojeval drugačen pristop k načrtovanju in gradnji gozdnih prometnic. Celosten razvoj je bil odvisen od družbeno-ekonomskega razvoja panoge, družbe in države. Gozdno gradbeništvo se je vseskozi, ne glede na organizacijske oblike, intenzivno vključevalo v projekte in delo, ki jih je gozdarstvu nalagala družba. Tako si je pridobilo pomembno vlogo v strokovnem in operativnem delu pri gospodarjenju z gozdovi. Težnja po racionalnem delu, pomanjkanje sredstev za gozdne gradnje in velike potrebe po odpiranju gozdov so narekovala, da je gozdno gradbeništvo sledilo razvoju tehnike in tehnologije nizkih gradenj in poskušalo čim prej uvajati nova spoznanja in izvirne rešitve pri gradnji gozdnih cest. Pri tem je treba upošte-

Utrinki

► gasilskega društva: "Skupaj smo ga gradili, naj tudi ostane dom vseh krajanov."

Besedilo in foto: Patricija Rejec

GASILCI

Podbrdo – Gasilska zveza (GZ) Tolmin v osmih prostovoljnih gasilskih društvih združuje prek 600 članov. Konec septembra so v Podbrdu kot uvod v mesec požarne varnosti organizirali občinsko tekmovanje gasilcev. Udeležilo se ga je sedem ekip: tri iz **Prostovoljnega gasilskega društva (PGD) Podbrdo**, dve iz **PGD Trebuša** ter dve iz **PGD Tolmin**. Pionirji so izvedli vajo z vedrovko in štafeto z ovirami, ki vključuje razvijanje in spajanje cevi. Mladinci so se najprej preizkusili v vaji z ovirami, potem pa jih je tako kot pionirje čakala štafeta z ovirami. Člani so se pomerili v vaji z motorno brizgalno in štafetnem teku z ovirami. Vseh sedem desetih je predvidene vaje izpeljalo v okviru normativov in se uvrstilo na regijsko prvenstvo. Kot nam je povedal poveljnik GZ Tolmin **Jože Dakskobler**, so tovrstna gasilska tekmovanja odličen trening za

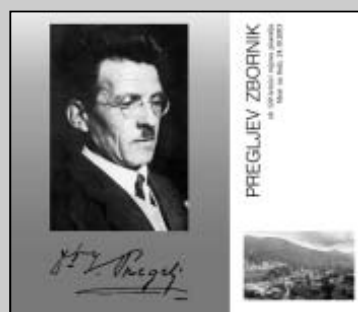
boljšo operativno dejavnost in fizično ter telesno pripravljenost. V GZ Tolmin dajejo velik poudarek delu z mladimi, saj je to edini način, da bo tudi v prihodnje dovolj primerno usposobljenih gasilcev.

Naj bralcem še povemo, da se v zadnjem času zvišuje delež tehničnih intervencij, ki tudi sicer prevladujejo pri delu gasilcev. Letos so gasilci GZ Tolmin posredovali že 130-krat.

Peter Kovačič

PREGLEJ IN NJEGOV ČAS

Most na Soči – Učenci in mentorji **Osnovne šole Dušana Muniha** z Mosta na Soči so ob 120-letnici pisatelja **Ivana Preglja** izpeljali projekt **Ivan Pregelj in njegov čas**. Zaključili so ga predzadnji petek v mesecu oktobru s kulturno prireditvijo. Obsežne raziskovalne naloge, ki so jih učenci naredili že v prejšnjem in v letošnjem šolskem letu, so na tak način predstavili širši javnosti. Vsi prisotni so si na razstavi lahko ogledali Pregljeva dela, literarno in likovno poustvarjanje, fotografije z odkritja Pregljevega spomenika leta 1983, igrače, kakršne so uporabljali v Pre-

gljevem času, in druge raziskovalne naloge. V sodelovanju s **Filatelističnim društvom Nova Gorica** pa so pripravili spominsko dopisnico z dotiskom ribe faronike in priložnostni spominski žig. Program so popestrili z ogledom dokumentarnega filma o odkritju spominske plošče na pisateljevi rojstni hiši in Pregljeve TV drame **Sin pogubljenja**. Gradivo je šoli podaril pisatelj **Saša Vuga**, ki je bil tudi slavnostni govornik prireditve. Kulturni program so sooblikovali še **Mešani pevski zbor Zdravko Muniha Most na Soči** pod vodstvom dirigenta Marka Muniha ter **Tercet Juhana**. Naj bralcem povemo, da je šola ob tej priložnosti izdala tudi **Pregljev zbornik**, ki je vsebinsko vezan

na projektno delo. Kaj več o tem pa v naslednji številki EPI-centra.

Patricija Rejec

PRIREDBE REZIJANSKIH LJUDSKIH PESMI

Pri glasbeni založbi **Astrum** so v zbirki **Posvetne zborovske skladbe** izšle priredbe rezijanskih ljudskih pesmi za **moški zbor Ambroža Čopija**. Obdelave ljudskih napevov iz Rezije so nastale za **Slovenski projektni zbor 2003** pod vodstvom **Stojana Kureta**. Avtor zbirko posveča ženi **Suzani** za nesebično podporo in vzpodbude pri njegovem ustvarjanju in umetniškem delovanju. Publikacijo je sofinanciralo **Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije**.

Zoran Kašca

JOHNNY BRAVO BAND IMA SVOJ "CD"

Tolmin – "Jaz stvar obvladam" je naslov prve zgoščenke priznane toliminske glasbene skupine **Johnny Bravo Band**, ki je izšla septembra in na kateri je 12 skladb. Med njimi

vati, da so gozdne prometnice specifične po funkciji, gradbenih elementih in terenskih razmerah. Gradnja gozdnih prometnic je bila financirana izključno s sredstvi od prodaje lesa, čeprav imajo gozdne prometnice izreden družbeni pomen.

NASLOV: Pot skozi gozd, Soško gozdno gospodarstvo Tolmin in pol stoletja gospodarjenja z gozdovi. **IZDALO:** Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva Posočja. **UREDNIŠKI ODBOR:** Ivan Krivec, Marko Janež, Janko Žigon in Silvester Peljhan. **ODGOVORNI UREDNIK:** Silvester Peljhan. **NAKLADA:** 500 izvodov. Knjigo si lahko izposodite v tolminski knjižnici.

Jaz stvar obvladam

Glasbena skupina **Johnny Bravo Band** iz Tolmina ustvarja avtorsko glasbo že skoraj tri leta. 18. septembra 2003 je izšla njihova prva zgoščenka z naslovom *Jaz stvar obvladam*. Na

njej je 12 skladb: osem festivalskih (tri so bile nagrajene), in dve, ki sta bili izbrani na javnih natečajih:

- *Še ena pesem o tem, kako leta letijo* (L. Oblak/L. Oblak/V. Sfiligoj) je bila posneta v začetku leta 2001 in je v aprilski oddaji za "Orionovo pesem leta 2001" navdušila poslušalce. V finalni oddaji je med šestnajstimi finalisti zasedla 4. mesto;
- *Konec in pika* (L. Oblak/L. Oblak/B. Zuljan) je bila izbrana na festivalu "Melodije morja in sonca 2001" in tam dosegla odmeven uspeh, saj je

poleg številnih pohval gledalcev in kritikov Leon Oblak prejel nagrado za najboljše besedilo;

- *Tri dni jesenske depresije* (B. Zuljan/L. Oblak/B. Zuljan) je bila uvrščena na "HIT festival 2001" in v Cankarjevem domu v posameznih kategorijah (besedilo, glasba, priredba, interpretacija) dosegla visoke uvrstitve, skupno pa 6. mesto med osemnajstimi izvajalci;
- *Dva vonja* (L. Oblak/L. Oblak/J. Turk-S. Pobegajlo) je bila uvrščena na kompilacijsko zgoščenko "30 zvezd v letu 2001";
- *Zgodba s srečnim koncem* (L. Oblak/L. Oblak/M. Legović) je bila izbrana na javnem natečaju "Pop/rock brez drog";
- *Film, ki rad ga imam* (L. Oblak/L. Oblak/M. Legović) se je uvrstila na lanskoletni "25. festival melodij morja in sonca 2002", žirija Radia Slovenija pa je skladbo med dvajsetimi predstavljenimi uvrstila na 3. mesto;
- *Do dna in naprej* (L. Oblak/L. Oblak/V. Sfiligoj) se je uvrstila na

"FENS 2002", ki je bil v Kopru. Skladba je po glasovanju devetih slovenskih radijskih postaj zasedla 4. mesto, avtor besedila Leon Oblak pa je prejel nagrado za najboljše besedilo;

- *Nocoj veter piha v pravo smer* (L. Oblak/L. Oblak/M. Legović) se je uvrstila na *HIT festival 2002*, ki je bil v razprodani *Gallusovi dvorani Cankarjevega doma*;
- *Slabše ne more biti* (L. Oblak/L. Oblak/JBB) je bila izbrana na glasbenem natečaju "Kaj ti je deklica";
- *Jaz stvar obvladam* (M. Legović/L. Oblak/M. Legović) se je na letošnjem festivalu "MMS 2003" v Portorožu med dvajsetimi finalisti uvrstila na 7. mesto;
- *Strah me je, skrij me* (L. Oblak/L. Oblak/M. Legović) pa je na glasbenem festivalu "FENS 2003" po glasovanju desetih slovenskih radijskih postaj zasedla 4. mesto. Avtor besedila Leon Oblak je prejel nagrado za najboljše besedilo. Na zgoščenki sta še skladbi *Si že kdaj...* in *Četrty dan v tednu*. ■

Utrinki

kar osem festivalskih. Skupina, ki jo sestavljajo **Borut Manfreda** (vokal), **Primož Janež** (ritem kitara), **Saša Roner** (bas kitara), **Peter Simčič** (bobni) in **Martin Čujec** (klaviature), je vse to dosegla v slabih treh letih delovanja, kar je prav gotovo lep uspeh, s katerim se ne more pohvaliti prav veliko slovenskih izvajalcev

zabavne glasbe. Ob tem ne smemo pozabiti na **Leona Oblaka**, avtorja besedil in skladb njihovih pesmi, ki navdušujejo poslušalce ter se uvrščajo na raznovrstne festivale (*Melodije morja in sonca*, *HIT festival*, *FENS*) in natečaje (*Orionova pesem*, *Pop/rock brez drog*, *Kaj ti je deklica* ...). Primož Janež nam je v prijetnem

popoldanskem klepetu povedal, da je bilo najteže najti založnika. Čeprav se skupina na razne festivale uvršča skupaj s priznanimi izvajalci, kot so **Karmen Stavec**, **Slavko Ivančič**, **Faraoni**, **Alenka Godec** in **Pika Božič**, zgoščenka tudi tokrat ne bi ugledala luči sveta, če se ne bi odločili za samozaložbo (več o zgoščenki lahko preberete v *Knjižni polici EPI-centra*).

In kakšni so njihovi načrti? Fantje so se v prelomnem trenutku odločili, da glasbeno pot nadaljujejo vsak zase. Borut in Primož bosta kariero nadaljevala kot duo, ostali pa kot samostojna glasbena skupina.

Besedilo in foto: Patricija Rejec

MEDOBOČNI FOLKLORNI SEMINAR

Bovec – Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, **Območna izpostava Tolmin** je oktobra organiziral medobmočni folklorni seminar na temo "Plesi doline Soče". Udeležilo se ga je devet parov, v glavnem članov folklornih skupin iz Posočja, Ajdovščine in Vipave, ki so se odločili svoje znanje nadgraditi s strokovno po-

močjo. Tako teoretični kot praktični del seminarja je potekal pod strokovnim vodstvom **Mirka Ramovša**, velikega poznavalca plesnega izročila na Slovenskem, ki dobro pozna folklorne plesne v dolini Soče. Na to temo je izdal dve knjigi. Po programu so pari obdelali folklorne plesne Zgornjesoške doline, spustili pa so se tudi malo nižje, vse do Kanala.

Besedilo in foto: Peter Kovačič

LIKOVNA DELAVNICA

Tolmin – Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, **Območna izpostava Tolmin** (JSKD) je v septembru organiziral medobmočno likovno delavnico "Krajina". Delavnica je pod vodstvom akademskega slikarja **Toneta Račkija** iz Ljubljane potekala v dvorani Grad v Tolminu. Dvanajst ljubiteljskih slikarjev iz Posočja, Nove Gorice in Ajdovščine se je najprej seznanilo s teoretičnimi osnovami likovnega ustvarjanja krajine, kasneje pa so se s pomočjo risarskih pripomočkov lotili praktičnega dela. Prazni listi papirja so z ogljem in krpami s poudarkom na globini in zaznavanju krajine iz ure v uro dobivali lepšo podobo. ►

FANTJE IZ SKUPINE JOHNNY BRAVO BAND so se odločili, da glasbeno pot nadaljujejo vsak zase.

KOSTANJEV PIKNIK

Kobarid – Vzgojiteljice **Vrtca Kobarid** so tudi letošnjo jesen popestrile otrokom in njihovim staršem s poldanskim kostonjevim piknikom v **Kampu Lazar**. Otroci so sodelovali na različnih ustvarjalnih delavnicah: izdelovali so raznovrstne drobne predmete iz testa (miške, polčke, ježke, drevesa, hiške, ladje ...), ličkali koruzo, izdelovali strašne buče z grozečimi usti ter risali in lepili semena na papir. Tako so spoznali, da lahko iz naravnih materialov, kot so orehi, storži in kostonj, izdelajo zanimive močice, živali ... Nekateri so se igrali v peskovniku, kjer so izdelovali pečene torte. Po zaključenem

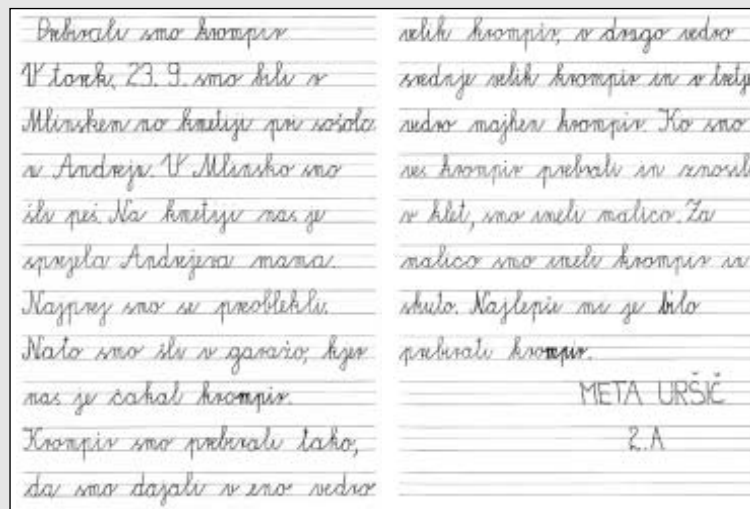
ustvarjalnem delu so se vsi skupaj okrepčali s pečenim in kuhanim kostonjem ter toplim čajem. Veseljačenje je trajalo vse do večera.

Besedilo in foto: Katja Kravanja

PREBIRALI SMO KROMPIR

Med številnimi pismi je tokrat v naše uredništvo prispel rokopis drugošolke **Mete** iz **Osnovne šole Simona Gregorčiča Kobarid**. Zelo redko se zgodi, da človek dobi v roke tako lično napisano besedilo. Prav zato smo se odločili, da ga objavimo skupaj z eno izmed mnogih priloženih fotografij.

Uredništvo

KOSTANJEV PIKNIK je otrokom in njihovim staršem popestril jesenski popoldan.

KROMPIR SMO PREBRALI V ENI URI – ali smo pridni?! **Foto: Arhiv OŠ S. Gregorčiča Kobarid**

Utrinki

► Kot nam je povedala v. d. vodja območne izpostave JSKD **Silva Seljak** je bila likovna delavnica namenjena vsem, ki jih zanima tovrstno ustvarjanje in bi radi svoje znanje poglobili ter nadgradili s strokovno pomo-

NA MEDOBMOČNI LIKOVNI DELAVNICI so prazni listi papirja z ogljem in krpicami iz ure v uro dobivali lepšo podobo.

čjo. Tema likovne delavnice je tudi tema letošnje jesenske razstave severnoprimorskih izpostav JSKD.

Besedilo in foto: Peter Kovačič

FOTOGRAFSKA DELAVNICA

Tolmin – **Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Tolmin** (JSKD) je v začetku oktobra za ljubitelje fotografiranja, ki želijo svoje znanje še poglobiti, organiziral dvodnevno fotografsko delavnico. Udeleženci iz Posočja, Goriške in Ajdovščine so pod mentorstvom **Jorga Ceglarja** iz Ljubljane v prostorih **Gimnazije Tolmin** najprej obnovili poznavanje osnovnih fotografskih pojmov iz fizike, optike in mehanike. Sledila so predavanja o kadriranju in kompoziciji v fotografiji. Prav kompozicija je silno pomemben, toda neopazen in velikokrat spregledan element vsake fotografije. Tako kadriranje kot kompozicija sta pomembna elementa pri nastajanju reportažne,

portretne, arhitekturne fotografije ... Prav zato se je 13 udeležencev omenjene delavnice po zaključku predavanj odpravilo na teren, kjer so na praktičen način in pod strokovnim vodstvom spoznavali, kako

UDELEŽENCI FOTOGRAFSKE DELAVNICE so pod strokovnim vodstvom spoznavali, kako nastane dobra fotografija.

se izdela dobro fotografijo. Naslednji dan so skupaj pregledali posnetke, spregovorili o napakah ter se podučili, na kakšen način se jim lahko izognejo.

Fotografije, ki so nastale na delavnici, si lahko ogledate v vitrini **Videa Kragelj** v Tolminu.

Peter Kovačič
Foto: Arhiv JSKD RS – OI Tolmin

MEDOBMOČNA GLEDALIŠKA DELAVNICA

Tolmin – **Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Območna izpostava Tolmin** je oktobra v Tolminu organiziral dvodnevno gledališko delavnico za vse, ki se tako ali drugače ukvarjajo z gledališčem: za mentorje, igralce in tiste, ki jih zanima gledališko ustvarjanje. Delavnica, na kateri je svoje igralske sposobnosti pokazalo 12 udeležencev iz Posočja in Goriške, je potekala pod strokovnim vodstvom **Maje Gal Štormar**, dramske igralka in diplomantke **Mednarodne šole za**

PESTER SVET BUČ in z njimi povezane običaje so spoznavali tudi kobariški učenci. Foto: P. K.

O VSEH SVETIH, BUČAH IN ČAROVNICAH

Spominjam se, kako mi je pradedek govoril, da se prvega novembra ob večernem zvonjenju domov vračajo duše iz vic. Prav zato so stare hiše (takšna je bila tudi hiša mojega dedka), za katere sem vedela, da v njih ljudje živijo že več generacij, v meni prebudile bujno otroško domišljijo in mi na ta dan pognale strah v kosti. Še posebej zato, ker so nam otrokom starejši zagotavljali, da so že slišali, kako so duše prišle: trkale so, se oglašale kot plamen v krušni peči ali pa škripale kot leseni pod.

V *Veliki knjigi o praznikih* Damjana J. Ovsca sem med drugim prebrala,

da je krščanstvo postavilo vse svete na dan mrtvih, in sicer na keltski praznik mrtvih (Samhain), ki je močno povezan z našim 1. novembrom. 31. oktober je bil namreč začetek keltskega novega leta, začetek mraza, pomanjkanja in teme, čas, ko so se na zemljo začeli vračati demoni in podzemni bogovi. Pogansko obdobje demonov in rajnikov lahko ukrotijo le vsi svetniki skupaj. Za žive naj bi bil ta čas zelo nevaren, ker so vile in škrtatje ugrabljali ljudi in so čarovnice letale naokoli. Zato so, da bi obdržali pri življenju Sonce, ljudje kurili kresove, skakali čeznje in na njih sežigali čarovnice. Da bi odgnali zle duhove, so si izmislili raznovrst-

Že naši predniki so s pridom uporabljali buče. Še pred razvojem lončarstva so iz posušenih plodov izdelovali raznovrstne posode za shranjevanje semen in pitje, za zajemalke, žlice in celo za glasbene instrumente ...

Vir: Čarobni svet buč, Ruth Podgornik Reš

ne običaje. Tako v angleško govorečih deželah strašijo naokrog preoblečeni v duhove (veliko bučo izdolbejo, vanjo pa zarežejo oči, nosnice ter režeča usta, si jo nasadijo na glavo in se ovijejo v belo rjuho). K nam se je v zadnjih letih močno razširil običaj iz Združenih držav Amerike in danes pred našimi vrati mimoidoče pozdravljajo režeče se buče, v katerih gorijo sveče.

Najbolj živa slovenska navada ob dnevu mrtvih je urejanje grobov, ki so 1. novembra polni cvetja in sveč. Damjan Ovsec je v svoji knjigi o tem napisal: "Odnos pieteta do mrtvih je na Slovenskem izredno živa, tradicionalna in najbrž nima primerjave skoraj nikjer na svetu." Ljudje so menili, da na ta dan duše rajnih sedijo na grobovih in gledajo, kdo jih obišče.

Patricija Rejec

Fotografija na naslovnici:

foto ČERV

Ul. P. Skalarja 8, Tolmin
tel.: 05/ 38-10-190

Utrinki

gledališče Jacques Lecoq – Pariz.

Delali so na praktičnem spoznavanju osnovnega igralskega instrumenta – posameznika kot psihične in telesne celote v povezavi z ostalimi gledališkimi elementi, na

osebnosti igralca ter na uprizoritvi besedila. Program dela je zaobjemal paletu izkušenj velikanov gledališke igre, kot so Jacques Lecoq, Stanislavski, Lee Strasberg ...

Besedilo in foto: Peter Kovačič

NA MEDOBMOČNI GLEDALIŠKI DELAVNICI je svoje igralske sposobnosti preizkusilo 12 ljubiteljev gledališkega ustvarjanja.

Karaoke "Posočje poje 2003"

Dobri pevci,
glasbeni gost,
zabava ...

Vabljeni v nedeljo,
2. 11. 2003, ob 15. uri
v Kinogledališče Tolmin.

Posnetku prireditve boste lahko prisluhnili na naših radijskih valovih 9. 11. 2003.

RADIO KOBARID
faks: 05/ 38-00-291
radio.kobarid@siol.net
www.radiokobarid.si

ČEZ PREŠČE JIH NI

Če ste brali prejšnjo številko **EPI-centra**, že veste, da v rubriki *Prigode* objavljamo spomine **Antona Bratuža**, po domače Občnarskega Tončka, ki je živel "pr Hlistu" na Slapu ob Idrijci. Iz njegovih spisov, ki jih je v obsežni, več kot 400 strani dolgi brošuri zbral in uredil **Dušan Bratuž**, boste tokrat lahko prebrali o dogodkih, ki so našim dedom in babicam lepšali otroštvo.

"Življenje otrok zaznamujejo posebni dogodki, med katere gotovo spadata birma in sveto obhajilo. Pa tudi vaški prazniki, šagre, so zelo čislani, ker se takrat vidi pred cerkvijo polno lepih stojnic, na katerih krošnjari prodajajo samo lepe in dobre reči.

Ampak čez prešče jih ni. Ni ga boljšega kruha ali kolača, kakor so prešče, ki jih dobra gospodinja speče o vahtih za male otroke. Prešče so lepe, okrogle, okusne in prav sladke. Tudi če so iz črne moke in se jih drže resine. Otroci komaj čakajo ta dan. Da bi vsaj ne deževalo. Zgodaj zjutraj se odpravijo s prazno vrečo preko rame od doma.

Gospodinje so morale že prejšnji dan pripraviti in presejati moko, največkrat več ječmenove kakor pšenične in ržene, ter napeči prešče, vsaj eno ali dve peči. Otroci najprej pretipajo, kje so prešče. To opravijo na zelo preprost način; sprašujejo drug drugega. Gredo na vse strani, sem in tja, ter trkajo na hišna vrata. Izmenjajo si informacije in sedaj eni in drugi točno vedo, kje se prešče dobijo in kje ne. Imajo jih pri Klohu, v Gorenji frati, pri Maržu, pri Garbunu in v Grivi. Pa mogoče še kje bolj daleč, kjer niso bili. Druga skupina izve, da so prešče pri Gašperju, pri Martincu, v Podčepovni, pri Kavšču, Munihu, Žefucu, pri Šavletu v Dolu in pri Tonu na Ravani.

In že imajo narejen račun: na Občni in v Fratih dobi vsak po sedem prešč, na oni strani tudi šest do sedem, torej skupaj trinaest ali štirinajst prešč. Če se bodo oglasili še kje bolj daleč, jih bo lahko še več.

Od vseh gospodinj le Močilarica peče prešče iz bele pšenične moke. Popolnoma bele so in precej večje, kakor pri ostalih. Po preščah otroci spoznajo gospodinjo: velike in bolj bele prešče kažejo na dobro gospodinjo, majhne in bolj črne pa obratno.

Vahti so za otroke izreden dan. Lahko bi rekli, da je ta dan njihov največji praznik v letu. Nihče ni upehan, nihče ni utrujen, pa če je treba iti še tako daleč in po še tako strmeh klancu. Vsi, tisti iz premožnejših hiš in tisti iz ubogih družin, se na ta dan najedo kruha do sitega."

Napisal: Anton Bratuž

Zbral in uredil: Dušan Bratuž

Datum	Kraj	Prireditev	Informacije
31. 10.	KNEŽA; kulturni dom	Kviz gasilcev mladincev GZ Tolmin	PGD Kneža; Jože Dakskobler: 041-837-551
do 6. novembra	BOVEC; kulturni dom	Retrospektivna razstava promocijskega materiala Posočja, dejavnosti turističnih podmladkov in turističnih društev	Turistična zveza Gornjega Posočja; Mojca Rutar: 05/ 38-00-827, 041-462-683, Kulturni dom Bovec; Iris Stres: 041-728-615
8. 11.	KRNSKO JEZERO	6. spominski pohod h Krnskemu jezeru – planinski pohod iz treh smeri v spomin na konec 1. svetovne vojne in spominska slovesnost	Zdravko Likar: 05/ 38-00-800
8. 11.	TOLMIN- KRNSKO JEZERO	Pohod spomina	Planinsko društvo Tolmin; 05/ 38-83-211 (ob četrtkih od 17.00 do 19.00)
8. 11.	PODBELA; cerkev sv. Helene	Večer Gregorčičeve poezije s Pavletom Ravnohribom	KS Gorjane-Podbela; Jožica Terlikar: 041-625-809 RD Breginjski kot; Lenka Vrečar: 041-990-442
9. 11.	SREDIPOLJE (REDIPUGLIA, ITALIJA) in LOKVICA	Vrnitev na Kras – kulturna prireditev v spomin na 1. svetovno vojno, pohod po ostankih frontnih položajev in ogled Boro-jevičevega stola	Turistična zveza Gornjega Posočja; Mojca Rutar: 05/ 38-00-827, 041-462-683
15. 11.	TOLMIN; društveno vadbišče	Regijska tekma službenih psov – vodniki iz različnih kinoloških društev tekmujejo po programih KZS, ter v poslušnosti, sledenju in obrambi	Športno kinološko društvo Tolmin; Sabina Kavčič: 05/ 38-11-053
16. 11.		Planinski izlet in pohod po Vertovčevi poti	Planinsko društvo Tolmin; 05/ 38-83-211 (ob četrtkih od 17.00 do 19.00)
21. in 22. 11.	TOLMIN; hala Avtoprevoz Poljubinj	Smučarski sejem – sejem rabljene in nove smučarske opreme	Smučarski klub Matajur Tolmin; Vladi Mavri: 05/ 38-82-110
22. 11.	KOBARID; Dom Andreja Manfrede	Delavnica za društva na temo Protokol družabnih prireditev	TZGP; Mojca Rutar: 05/ 38-00-827 041-462-683
23. 11.	TOLMIN; društveno vadbišče in okolica	Izpitni reševalnih psov IRP-R/1, R/2 – iskanje pogrešanih v ruševinah	Športno kinološko društvo Tolmin-Enota reševalnih psov; Sebastjan Leban: 041-955-050
28. 11.	TOLMIN	Medobmočni koncert izbranih zborov severne Primorske	Javni sklad RS za kulturne dejavnosti-OI Tolmin; Silva Seljak: 05/ 38-01-170
december	TOLMIN; vrtec	Praznični december – sklop prireditev, namenjen vsem predšolskim otrokom: nastopi glasbenikov, čarovnika, delavnice za otroke, starše in stare starše, obisk Dedka Mraza	VVZ Ilke Devetak Bignami Tolmin; Majda Maglica: 05/ 38-81-014
december	TOLMIN, MOST NA SOČI, PODBRDO	Praznični december – lutkovna ali gledališka predstava za predšolske otroke	Društvo prijateljev mladine Tolmin; Majda Maglica: 05/ 38-81-014
december	TOLMIN, KOBARID, BOVEC	KTŠ-jev kulturni vikend – združitev kulturnih prireditev študentov treh občin: literarne delavnice, gledališke predstave, koncerti, diaprojekcije	Klub tolminskih študentov; Neja: 031-846-643
4. - 7. 12.	BOVEC; kulturni dom	Miklavževa delavnica, bazar in sejem – otroci ustvarjajo okraske in druge predmete, na bazarju prodajajo igrače, knjige in drugo, v soboto kino predstava, vse dni poteka tudi Miklavžev sejem	Turistični podmladek OŠ Bovec; Nataša Bartol: 05/ 38-86-698, 041-938-484
6. 12.	JELENK	Planinski pohod na Jelenk	Planinsko društvo Tolmin; 05/ 38-83-211 (ob četrtkih od 17.00 do 19.00)
6. 12.	PONIKVE	Miklavževanje – igrice za otroke in obdaritev	Župnijski urad Šentviška Gora: 05/ 38-09-673
7. 12.	KRASJI VRH	Tradicionalni miklavžev pohod na Krasji vrh	Planinsko društvo Kobarid; Danilo Ivančič: 05/ 38-48-640
14. - 22. 12.	BOVEC	Novoletni sejem – prodaja ročno izdelanih predmetov, izkupiček gre v humanitarne namene	Društvo bovških žena; Nevenka Prochazka: 05/ 38-86-259
20. 12.	JAVORNIK	Planinski pohod na Javornik	Planinsko društvo Tolmin; 05/ 38-83-211 (ob četrtkih od 17.00 do 19.00)
do marca 2004	TOLMIN; Tolminski muzej	Kelti na Celjskem – gostujoča razstava Pokrajinskega muzeja Celje	Tolminski muzej: 05/ 38-11-360
do junija 2004	TRENTA; Dom Trenta	Jubilejna razstava v počastitev 50 letnice muzeja v Trenti	Tolminski muzej: 05/ 38-11-360
do oktobra 2004	KOBARID; Kobariški muzej	Madžarski vojaki v gorah nad Kobaridom 1915–1917	Kobariški muzej: 05/ 38-90-000

Informacije za mesečni koledar prireditev lahko posredujete: za občino Tolmin na LTO Sotočje: 05/ 38-00-480, e-pošta: info@lto-sotocje.si, za občino Kobarid Nadi Pajntar: 05/ 38-90-106, e-pošta: nada.odsev@gmx.net in za Bovško na PRC: 05/ 38-41-500. Informacije o prireditvah v prihodnjem mesecu nam sporočite najkasneje do 20. v mesecu!